

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10759

YIDISHE KINDER BEYS

Mates Olitzky

Permanent preservation of this book was made possible

by Gerald F. Simon

in memory of

his wife, Anna Ida Simon

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יידישע קינדער

ב

י . מ ל א ט ע ק

מ . א ל י צ ק י

יִיִדִישֶׁע קִינִדער

ארויסגעגעבן פֿון
בילדונגס-אָפטיילונג פֿון אַרבעטער-דינג
ניו-יאָרק, 1975

YIDISHE KINDER

B

(J E W I S H C H I L D R E N)

JOSEPH MLOTEK

MAṬIS OLITSKY

Copyright 1975 by
THE EDUCATION DEPARTMENT
OF THE WORKMEN'S CIRCLE

אילוסטרירט פֿון צירל גראַבלאַ-וואַלעצקי
Illustrated by Tsirl Grobla-Waletzky

Printed in the U.S.A. by

Printed by: KNIGHT PRINTING CORP.
382 Lafayette Street, New York, N. Y. 10003

א וואָרט פֿון די מחברים

„ידישע קינדער ב׳“ איז דאָס צווייטע בוך אין דער סעריע נײַע לערנביכער פֿאַר דער ייִדישער שול, וואָס מיר האָבן פֿאַרטראַכט אין יאָר 1959, ווען מיר האָבן אַרויסגעגעבן י. מלאַטעקס בוך „ידישע קינדער א׳“. אַ צווייטע און פֿאַרגריני-גערטע אויסגאַבע פֿון דעם בוך איז אַרויס אין יאָר 1971. מיר האָפֿן ממשיך צו זײַן די סעריע מיט נײַע פֿאַרגרינגערטע לערנ-ביכער פֿאַר די ווײַטערדיקע קלאַסן. די ביכער פֿון דער סעריע זײַנען צוגעפּאַסט צום פֿאַקטישן ניוואַ פֿון ייִדיש-לימוד אין די ייִדיש-וועלטלעכע שולן. דער וואַקאַבולאַר איז קאַנטראַלירט, דער סטיל איז אַ ליכטער און די טעקסטן זײַנען קורצע.

דאָס בוך איז אַ המשך פֿונעם לערנבוך פֿאַרן ערשטן קלאַס. די קינדער טרעפֿן זיך ווידער מיט זייערע באַקאַנטע מאַטעלע און גיטעלע, מיטן פֿריילעכן פֿעטער מלך, מיטן לערער און טאַטע-מאַמע. עס ווערן געבראַכט טעקסטן וואָס זײַנען אַרײַן אין דער ערשטער אויפֿלאַגע פֿון י. מלאַטעקס „ידישע קינ-דער“, אַבער וואָס זײַנען גיט פֿאַראַן אין די שפּעטערדיקע אויפֿלאַגעס. אַן אַנדער טייל פֿון דעם מאַטעריאַל אין דעם בוך איז גענומען פֿונעם לערנבוך „ידישע קינדער“ פֿון ז. יעפֿרוינין און י. מאַרק. די מעשהלעך זײַנען אַבער שטאַרק געקורצט און די שפּראַך פֿאַרלייכטערט. אויך אַ טייל לידער האָבן מיר זיך דערלויבט צו קירצן אַדער צו ענדערן.

דער אינהאַלט פֿון די מעשהלעך און לידער איז אַ ייִדי-שער: ייִדישע יום-טובֿים, אַנדות, מעשהלעך פֿון חומש און פֿון געשיכטע. אין דעם בוך איז אויך צוגעגעבן געוואָרן אַ סעריע „דער זיידע דערציילט“, פֿדי די קינדער פֿון וועלטלעכע היימען זאַלן זיך באַקענען מיט ייִדישע טראַדיציעס און מיטן אַמאַליקן

יִיִּדִישֵׁן לֵעֲבֹנְסִישְׁטִיִּיגֶער. עִם זײַנען אויך אַרײַנגענומען געוואָרן
לייען-מאַטעריאַלן וועגן ייִדן אויף דער וועלט, וועגן ישׂראל,
אַמעריקע און אַמעריקאַנער יוֹס־טוֹבִים.

דאַס בוך איז טיילווייז אַן אַרבעטס-בוך. עס האָט גרינגע
גראַמאַטישע איפונגען צו טאָן אין טייל אָדער אין דער היים:
וועגן אַרטיקל, איצטיקע און פֿאַרגאַנגענע צײַט, איינצאַל און
מערצאַל, קעגנזאַצן. כּמעט נאָך יעדער מעשהלע און ליד קומען
דערקלערונגען פֿון די נייע ווערטער אין ענגליש און קורצע
פֿראַגעס, אויף וועלכע די קינדער דאַרפֿן ענטפֿערן מינדלעך
און שריפֿטלעך. צו טייל לידער ווערן געבראַכט נאָטן.

די צײַכענונגען אין בוך און די הילע האָט געמאַכט די
קינסטלערין צירל גראַבלאַ-וואַלעצקי. די צונויפֿשטעלערס פֿון
„ייִדישע קינדער פֿ“ דריקן אויס זייער דאַנק די חברים י.
בלאַנק, שאול מאַליץ און י. נאַסקאַוויץ פֿאַר לייענען דעם מאַנר-
סקריפט און פֿאַר זייערע עצות און אַנווייזונגען. אַ באַזונדערן
דאַנק חנה גאַרדאַן-מלאַטעק פֿאַר לייענען די קאַרעקטור און
פֿאַר צוגרייטן די מוזיק.

ח. אַליצקי

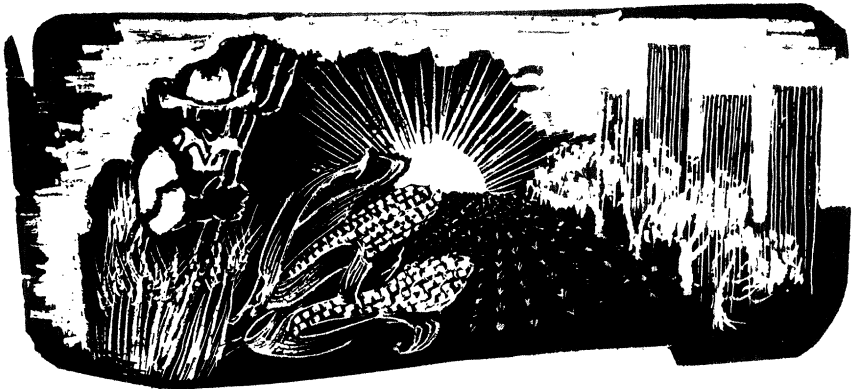
י. מלאַטעק

דער יום־טוב פֿון אַרבעט

ען עס קומט „לייבאַר-דעי“ ווייסן מיר:
די וואַקאַציע איז אויס. פאַלד גייען
מיר ווידער אין שול אַרײַן זיך לערנען.
מיר גייען ווידער זיך לערנען אין דער
ענגלישער און אין דער ייִדישער שול.

„לייבאַר-דעי“ איז דער יום־טוב פֿונעם אַרבע-
טער אין אמעריקע. דאָס גאַנצע לאַנד פֿרייט זיך
וואָס מענטשן אַרבעטן און בויען. פֿון אַרבעט
ווערט דאָס לאַנד רײַך. דער פֿאַרמער גיט דעם
לאַנד קאַרטאָפֿל, פֿרוכטן, קאַרן, דער בעקער פאַקט

ברויט, דער שניידער מאכט קליידער, דער אינ-
זשעניר בויט שטעט, דער לערער לערנט און דער
דאקטער מאכט געזונט קראנקע.

פֿון אַרבעט ווערט אונדזער לאַנד גרויס און שיין.
מענטשן האָבן צו עסן, קענען קויפֿן נייע קליידער,
וואוינען אין שיינע הויזער. אַלע העלפֿן מאַכן אַמע-
ריקע שענער און בעסער.

עס איז דאָ אַ ייִדיש ווערטל: „אַרבעט איז אַ
ברכה פֿאַרן מענטשן.“ עס איז אמת. אַרבעט איז
אַ ברכה פֿאַרן מענטשן און פֿאַר דער וועלט.

נייע ווערטער

farmer	דער פֿאַרמער
potatoes	די קאַרטאָפֿל
grain	דאָס קאָרן
fruits	די פֿרוכטן
engineer	דער אינזשעניר
city — cities	די שטאָט — די שטעט
blessing	די ברכה
to live	וואוינען
saying	דאָס ווערטל

דאָס ליד פֿון אַרבעט

פֿון אונדזערע הענט אין דער אַרבעט
צעבליען זיך פֿעלדער און גערטנער,
און שטעט וואַקסן אויס פֿון דער אַרבעט.
ווייל ברויט קען ניט קומען אָן אַרבעט,
קיין קלייד קען ניט ווערן אָן אַרבעט,
קיין דאָך קען ניט זיין אָן דער אַרבעט.

מיר האָבן צוויי הענט פֿאַר דער אַרבעט,
צוויי ליכטיקע אויגן פֿאַר אַרבעט.
מיר בויען די וועלט מיט דער אַרבעט,
מיר מאַכן זי שענער מיט אַרבעט,
מיר מאַכן זי רייך מיט דער אַרבעט.

נייע ווערטער

field
fields
garden
gardens
city
cities
to blossom, grow

דאָס פֿעלד
די פֿעלדער
דער גאַרטן
די גערטנער
די שטאָט
די שטעט
צעבליען

צוריק אין שול

י צען וואָכן וואַקאַציע זינגען גיך אוועק.
מאַטעלע און גיטעלע זינגען שוין ווי-
דער אין שול, אין אַן אנדער קלאַס.
אַלע קינדער פֿון לעצטן יאָר זינגען

ווידער דאָ. עס זינגען געקומען פּערעלע, עטעלע,
אַרעלע, לייבעלע און אַלע אנדערע. עס זינגען אויך
דאָ נייע קינדער: הערשעלע, משהלע, און גאַלדעלע.
אַלע קינדער ווילן ריידן. אַלע האָבן וואָס צו זאָגן.
די לערערין שמייכלט צו אַלעמען. זי זאָגט:

— איך זע, אַז איר האָט אַ סך צו דערציילן.
מיר וועלן דאָס טאָן מאַרגן, איבערמאָרגן. איצט
לאַמיר פֿאַרשרייבן וואָס מיר דאַרפֿן מאַרגן ברענגען.
די קינדער פֿאַרשרייבן די זאַכן וואָס זיי דאַרפֿן
ברענגען: העפֿטן, בלייערס, דאָס נייע בוך.

נייע ווערטער

of last year
(who were here
last year)
to write down, to
make a notation
pencil — pencils

פֿון לעצטן יאָר

פֿאַרשרייבן

דער בלייער — די בלייערס

באלד איז ראש-השנה

ין אונט, בני דעם אונטברויט, זאגט
דער טאטע:

— זע, מאמע, זעט, קינדער, וואס
איך האב!

ער נעמט ארויס עטלעכע קאנווערטן. די קאנ-
ווערטן זינען קליינע. ער זאגט:

— דאס איז פֿון פֿעטער מלך. דאס פֿון דער
מומע לייקע פֿון מאַנטרעאַל און דאס פֿון מינעם
א פֿרינד אין פֿילאדעלפֿיע. וויסט איר וואָס דאָס
איז?

די קינדער שרייען:

— אי, ווי שיין! אי, ווי שיין, טאטע! דאָס
איז... דאָס איז...

— יא, טאטע — זאגט גיטעלע —

— דאָס שיקט מען... דאָס שיקט מען... —

— ראש-השנה — העלפט איר די מאמע.

— יא, יא, — זאגט מאטעלע — ראש-השנה איז

דאָס ייִדישע נייע יאָר.

— דאָס איז אַ לשנה-טובה — זאגט דער טאטע.

— ראש-השנה שיקט מען לשנה-טובות. דאָ שרייבט

מען די וואונטשן צום נייעם יאָר. ווער וויל לייענען

ייִדיש, קינדער?

גיטעלע לייענט :

— לשנה טובה — א גוט-יאר ! זאל זיין א יאר
פון פרייד, געזונט און שלום !
און מאַטעלע זאַנט :
— דאָס איז א שופּר. ראָש-השנה בלאָזן יידן
שופּר.

— גיב מיר דעם שופּר — זאַנט פּייגעלע —
איך וויל דעם שופּר.
— און ווען איז דער יום-טוב ראָש-השנה ? —
פּרעגט גיטעלע.

— באַלד — זאַנט די מאַמע — אַט-אַט און בני
יידן הייבט זיך אָן א בני יאר. זאל עס זיין א גליקלעך
יאר ! זאל עס זיין א יאר פֿון שלום !

נײַע ווערטער

supper	אַזונטברויט
envelopes	די קאַנווערסן
Montreal	מאָנטרעאַל
Philadelphia	פּילאַדעלפּיע
Rosh-Hashone (Jewish New Year)	ראָש-השנה
New Year's cards	לשנה טובות
wishes (for a good year)	די וואונטשן
soon	באַלד
very soon	אַט-אַט
peace	שלום
ram's horn (to) blow	דער שופּר בלאָזן
happy, joyful	גליקלעך

לשנה־טובה

מיר באַגריסן
הויך און קלאַר,
לשנה־טובה —
אַ גוט־יאָר !

מיר באַגריסן און מיר ווינטשן
אַלע קינדער, הויך און קלאַר :
— לשנה־טובה תּכּתּבו !
אַ גוט־יאָר ! אַ גוט־יאָר !

טאַטעס, מאַמעס —
דעם גאַנצן דור :
לשנה־טובה —
אַ גוט־יאָר !

טאַטעס, מאַמעס, שוועסטער, ברידער ;
קרובים, פֿרײַנד, דעם גאַנצן דור :
לשנה־טובה פּל־ישׂראל —
אַ גוט־יאָר ! אַ גוט־יאָר !

נײַע ווערטער

loud
happy New Year
generation (everybody)
relatives
all Jews

הויך
לשנה טובה תּכּתּבו
דער דור
די קרובים
פּל־ישׂראל

לשנה־טובה

לשנה־טובה,

אַ גוט־יאָר!

לאַמיר האַבן

אַ גוט־יאָר:

ער און זי,

און איך און דו —

זאַל זיין שלום,

זאַל זיין רו.

יום־כיפור

הינט גיב איך יעדערן די האַנט,

און זאָג: דו ביסט מיין פֿריינד!

הינט איז דער טאָג פֿון מוחל זיין,

עס איז יום־כיפור הינט.

נייע ווערטער

everyone
to forgive

יערערן
מוחל זיין

טראַכט און שרייב

דער אָדער די

שױפֿר	_____	שול	_____
וואָך	_____	אַרבעט	_____
האַנט	_____	לערער	_____
ברודער	_____	לערערין	_____
שוועסטער	_____	העפֿט	_____
יום־טובֿ	_____	טאַטע	_____
טאַג	_____	מאַמע	_____

שרייב אַרײַן דאָס ריכטיקע וואָרט

דאָס ייִדישע נייע יאָר הייסט _____

ראַש־השנה שיקט מען _____

מען בלאָזט _____

נאָך ראַש־השנה קומט _____

יום־כיפור איז דער טאַג פֿון _____

שױפֿר, ראַש־השנה, מוחל זיין, יום־כיפור, לשנה־טובֿות.

בשלום

מאָל איז געווען אַ ברודער מיט אַ
שוועסטער — בערעלע און פֿריידעלע.
זיי האָבן אלע מאָל געלעבט בשלום.
איין מאָל זאָגט בערעלע צו פֿריידעלען :

— פֿריידעלע ! עם זינגען דאָ קינדער וואָס לעבן
ניט בשלום. לאַמיר זיך אַ ביסעלע צעקריגן.

זאָגט פֿריידעלע : — איך ווייס ניט ווי מע טוט

דאָס.

זאגט בערעלע: — איך ווייס! איך וועל נעמען
 דאס בוך וואס דער טאטע האט אונדז ביידן גע-
 געבן און איך וועל זאגן: „דאס איז מיין בוך!“
 זאלסטו זאגן: „דאס איז ניט דיין בוך, עס איז מיין
 בוך.“ אזוי וועלן מיר זיך צעקריגן.

זאגט פריידעלע: — גוט!

נעמט בערעלע דאס בוך און שרייט אויס: —
 זאלסט וויסן אז דאס איז מיין בוך!

טראכט פריידעלע און טראכט און זאגט: —
 אויב עס איז דיין בוך — נעם עס.

דער ברודער און די שוועסטער האבן ווייטער
 געלעבט בשלום.

שרייב דאס פארקערטע:

1. דער ברודער — _____
2. בשלום — _____
3. א ביסעלע — _____
4. נעמען — _____
5. מיין — _____
6. גוט — _____

נייע ווערטער

in peace	בשלום
to fight — argue	זיך צעקריגן
I will	איך וועל
both of us	אונדז ביידן
you should	זאלסטו
we will	מיר וועלן
you should know	זאלסט וויסן

סופות

ען דער סכך איז שוין געלעגן אויף דער
סופה, האָבן מיר אויסגעפּוצט די סופה
אינעווייניק: אויסגעשאַטן זאָמד אויף
דער ערד, באַהאַנגען די ווענט מיט
פֿרוכטן און פֿלומען. דערנאָך האָבן מיר געבראַכט
טישן, שטולן, טעלער.

דער טאַמע האָט געזאָגט:

— עס איז צײַט צו גיין דאווענען.

נאָכן דאווענען זײַנען מיר אַרײַן אין דער שײַנער
סופה:

— גוט-יום-טובּ!

— גוט-יום-טובּ!

די מאַמע האָט געבראַכט עסן: חלה, פֿיש, וויין.
מיר האָבן זיך געזעצט צום טיש און געגעסן. דורכן
סכך האָבן מיר געזען ווי עס שײַנען די שטערן אויפֿן
הימל. אויך אונדזערע אויגן האָבן געשײַנט. איך
האַב געזאָגט צום טאַטן:

— סופות איז אַ שײַנער ייִדישער יום-טובּ.

מיין סופהלע

אַ סופה אַ קליינע
 פֿון ברעטעלעך שיינע
 האָב איך מיר אַליין געמאַכט,
 געדעקט דעם דאָך
 מיט אַ ביסעלע סכך,
 און איך זיץ אין איר
 סופות בני נאַכט.

נייע ווערטער

Tabernacle	סופה
fir branches (used to cover a suke)	דער סכך
lay	איז געלעגן
decorated	אויסגעפּוצט
inside	אינעווייניק
sprinkled, spread ground	אויסגעשאַטן
hung, decorated	די ערד
we brought	באַהאַנגען
boards	מיר האָבן געבראַכט
I covered	די ברעטעלעך
	איך האָב געדעקט

מאַך שיין די סוכה

מאַל די בילדער מיט קאַלירן,
שיינע פֿרוכטן קויף,
אויף די ווענט און אויף די טירן
הענג זיי אַלע אויף.
אויפֿן פֿענצטער קעגן טיר
בלומען שטעל אַוועק.
עס וועט סוכות זײַן בני דיר
גאַנצע זיבן טעג.

שְׁמַחַת־תּוֹרָה

גוט איז דעם	שְׁמַחַת־תּוֹרָה
וואָס לערנט תּוֹרָה,	אַ גרויסע פֿרייד,
זי איז דאָך	אַ שיינע תּוֹרָה
די בעסטע סחורה.	מיט קלוגע רייד.

נײַע ווערטער

Torah
talk
merchandise

די תּוֹרָה
רייד
סחורה

שמחת-תורה

קינדער, מיר האָבן שמחת-תורה,
שמחת-תורה אויף דער גאַנצער וועלט!
תורה איז די בעסטע סחורה,
די בעסטע סחורה אויף דער גאַנצער וועלט!

אוי, אוי, אוי, אוי, אוי,
פֿריילעך, קינדער, אַט אַזוי,
פֿריילעך אָן אַן עק,
פֿריילעך אָן אַן עק.

Con moto

Kin-der, mir ho -bn sim-khas toy -re,
Sim-khas toy-re af der gan - tser velt.
Toy-re iz di bes-te skhoy-re, di
bes - te skhoy-re af der gan-tser velt!
Oy, oy, oy-oy-oy, Frey-lekh kinder ot a-zoy,
Freylekh, kinder, on an ek, Freylekh on an ek!

הקפות אין שול

ס איז געקומען דער ליבער, פריילעכער
שמחת-תורה.

איך האב געטאנצט און געשפרונג-
גען, געגאנגען צו הקפות מיט דעם
טאטן, מיט דעם זידן, מיט דעם פֿע-
טער, מיט פֿריינד. מען האט מיר געגעבן א קליין
ספר-תורה'לע און אויסגערופן מיין נאמען, אלע זאלן

הערן. איד בין אזעק מיט דעם ספר-תורהלע צו
דער מאמען. די באַבע, די מומעס, אלע פֿרויען קושן
מיר, קושן מיר א סך. די מאמע שיינט. זי גיט מיר
ניס און נאך גוטע זאכן. מען האָט געבראכט אין
שול אריין וויין און לעקעד און צוקערקעס. אלע
האַבן געגעסן און געטאַנצט. אלע אין שול: אלטע
יידן, בחורים און קליינע יונגלעך. אלע האָבן גע-
טאַנצט און געזונגען.

גוט צו געדענקען:

- א. דער וואָס לערנט תורה האָט ליב מענטשן.
- ב. דער וואָס לערנט תורה איז אַן ערלעכער מענטש.
- ג. תורה איז די בעסטע סחורה.

נײַע װערטער

circular procession with
the Torah scrolls
a small Torah scroll
the young man
the young men

הקפות
דאָס ספֿר־תורהלע
דער בחור
די בחורים

די זון און די לבנה

ען גאט האט באשאפן די וועלט, האט
ער געמאכט, אז די זון זאל שינען פון
טאג, און אז די לבנה זאל שינען פון
נאכט.

די זון און די לבנה זינען ביידע געווען גלייך
גרויס און ביידע האבן געהאט דאס זעלביקע ליכט.
די זון איז געווען צופרידן. אפער די לבנה האט
געזאגט צו גאט:

— עס איז נישט גוט וואס דו האסט מיך באשאפן
גלייך מיט דער זון. מענטשן וועלן נישט וויסן ווער
עס איז די זון און ווער עס איז די לבנה. איך וויל
מענטשן זאלן וויסן אז איך בין די לבנה.

האט גאט געזאגט:

— דו ביסט גערעכט. מע דארף וויסן ווער עס
איז די זון און ווער עס איז די לבנה. דו וועסט ווערן
קלענער און האבן ווייניקער ליכט.

נייע ווערטער

moon	די לבנה
light	דאָס ליכט
less	ווייניקער
smaller	קלענער
story	די מעשה
stories	די מעשיות
legend(s)	די לעגענדע(ס)

שרייב אַרײַן דאָס ריכטיקע וואָרט

- בערעלע און פֿריידעלע האָבן געלעבט _____
זיי האָבן ניט געוואָלט _____
דער זיידע האָט אויסגעפּוצט די _____
אויף דער סופּה איז געלעגן _____
אויפֿן הימל שיינען די _____
דער יום-טובֿ פֿון דער תּורה הייסט _____
מען טאַנצט מיט דער _____
תּורה איז די בעסטע _____
בני טאַג שיינט די _____
בני נאַכט שיינט די _____

זון, לבנה, בשלום, זיך צעקרייגן, שמערן, סכך, תורה,
שמחת-תורה, פחורה

קין און הבל

ין און הבל זינגען געווען אַדמס זין. קין האָט ליב געהאַט זיך צו קריגן, הבל האָט געוואָלט לעבן מיט זיין ברודער בשלום. זאָגט איין מאָל קין צו הבלען:
— איך וויל זיך אויך ניט קריגן. לאַ-

מיר צעטיילן די וועלט און לאַמיר לעבן בשלום.

— גוט. — האָט געזאָגט הבל.

— איך זעל נעמען די ערד — האָט געזאָגט קין.

— גוט — האָט געזאָגט הבל — איך נעם די שאַת.

איין מאָל זעט קין זיין ברודערס שאַת. לויפֿט ער צו און שרייט:

— די ערד איז מיניע! פֿאַר וואָס זינגען דיניע שאַת אויף מיין ערד?
האָט הבל געזאָגט:

— פֿאַר וואָס זינגען דיניע קליידער פֿון וואָל? די וואָל איז פֿון מיניע שאַת!

אַבער קין האָט ווייטער געשרייען:
— אַראָפֿ פֿון מיין ערד!

— גיב מיר אפ מיין וואָל! — האָט געשריען
הבֿל.

האָבן זיי זיך געקריגט און געקריגט. און קין
האָט געשלאָגן זיין ברודער און ער האָט אים גע-
טייט. גאָט האָט דערפֿאר קינען באַשטראַפֿט.

נייע ווערטער

son	דער זון
sons	די זין
divide	צעטיילן
wool	די וואָל
killed	געטייט
punished	באַשטראַפֿט

ענדיק די זאצן :

קין האָט ליב געהאַט _____
הבֿל האָט געוואָלט לעבן _____
קין און הבֿל זיינען געווען אַדמס _____
קין האָט גענומען _____
הבֿל האָט גענומען _____
קין האָט געטייט זיין _____

זיך צו קריגן
בשלוּם

ברודער הבֿל
זין

די ערד
די שאָף

וואו זשע בין איד?

ער קליינער שימעלע פֿאַרגעסט וואו ער
לייגט אַוועק זײַנע זאַכן. ווען שימעלע
שטייט אויף פֿון שלאָף, דאַרף ער זוכן
זײַנע קליידער. ער געדענקט ניט וואו

זיי ליגן.

אַז ער טוט שוין אָן די קליידער און די שיד, דאַרף ער זוכן די ביכער און די העפֿטן. ער זוכט און זוכט און קען ניט געפֿינען.

— אוי, וויי! — שרײַט שימעלע. — וואו זײַנען
מײַנע ביכער און העפֿטן?

קומט שימעלע שפעט אין שול און די קינדער
לאַכן.

— וואָס טו איד, אַז איד זאָל ניט קומען שפעט
אין שול? — טראַכט שימעלע.

טוט ער איין מאָל אַזוי: בני נאכט ווען ער
לייגט זיך שלאָפֿן, נעמט ער אַ פּאַפּיר און שרײַבט
אויף דעם:

מײַנע קעײַבער זײַנען אויפֿן שטאָל.
 די שיק זײַנען אונטערן שטאָל.
 מײַן העפֿט איז אין האַק.
 דאָס האַק איז אין טעקע - אונטערן
 טיש. דער טיש איז אין מײַן צײַמער
 - און איק אַלײן הײַן אין העט.

שימעלע ליינט אַוועק דאָס פּאַפּיר אונטערן
 קישן. ווען ער שטייט אויף אין דער פֿרי, שפּרינגט
 ער אַראָפּ פֿון בעט, נעמט דאָס פּאַפּיר און לייענט
 מיט פֿריד:

„מײַנע קליידער זײַנען אויפֿן שטול“ - זיי זײַנען
 דאָ!

„די שיד זײַנען אונטערן שטול“ - זיי זײַנען
 אויך דאָ!

„מײַן העפֿט איז אין בוך“ - גוט!

„דאָס בוך איז אין טעקע“ - גוט!

„די טעקע איז אונטערן טיש“ - יאָ, די טעקע
 איז אונטערן טיש!

„דער טיש איז אין מײַן צײַמער“ - אַט איז ער.

„און איך אליין בין... אין בעט?“

שימעלע קוקט און קוקט אין בעט — ער איז
ניטאָ. ער נעמט אַראָפּ די קאַלדרע, דאָס קישן —
ער איז אַרץ ניטאָ.

— מאמע, מאמע! — שרײַט שימעלע — וואו
זשע בין איך אליין?

אויפֿשטיין — זיך לייגן שלאָפֿן

גערענקען — פֿאַרנעסן

פֿראַגעס:

1. פֿאַר וואָס קומט שימעלע שפעט אין שול?
2. וואָס האָט ער געטאָן ער זאָל ניט קומען שפעט?
3. האָט שימעלע געפֿונען זיינע זאַכן?
4. וואו האָט שימעלע געזוכט זיך אליין?

נייע ווערטער

puts away	לייגט אַוועק
look for	זוכן
under the	אונטערן
briefcase	די טעקע
pillow	דאָס קישן
blanket	די קאַלדרע

איינצאל : בוך

זיין בוך	מיין בוך
איר בוך	דיין בוך

מערצאל : ביכער

זיינע ביכער	מינע ביכער
אירע ביכער	דיינע ביכער

_____ דיין	_____ מיין
_____ דינע	_____ מינע
_____ איר	_____ זיין
_____ אירע	_____ זיינע

שרייב אַרײַן אין מערצאַל :

_____	מיין העפֿט
_____	מיין האַנט
_____	דיין העפֿט
_____	דיין האַנט
_____	זיין העפֿט
_____	זיין האַנט
_____	איר העפֿט
_____	איר האַנט

דער דאַנקטאָג

ער טאָג פֿון זאַגן אַ דאַנק — „טענקס-
גיווינג“ — איז אַ שיינער יום-טובֿ אין
אַמעריקע. עס איז אַ משפּחה-יום-טובֿ.
די גאַנצע משפּחה קומט זיך צונויף און
מען מאַכט אַ גרויסע סעודה. דער טיש איז פֿול מיט
גוטע זאַכן. מען עסט אינדיק, קאַרטאָפֿל, פֿרוכטן
און נאָך מאַכלים וואָס עס האָבן געגעסן די ערשטע
פֿילגרימען אין אַמעריקע.

מען דאַנקט וואָס מען איז אין אזאַ פֿרײַ לאַנד
ווי אַמעריקע ;

מען דאַנקט וואָס די משפּחה איז צוזאַמען ;

מען דאַנקט פֿאַר גוטן געזונט, פֿאַר אַרבעט,
פֿאַר נחת פֿון קינדער, פֿון אייניקלעך.

„טענקסגיווינג“ איז אַ שיינער אַמעריקאַנער
יום-טובֿ !

נײַע ווערטער

gathers	קומט זיך צונויף
festive meal	די סעודה
turkey	דער אינדיק
dishes, delicacies	די מאַכלים
the Pilgrims	די פֿילגרימען
pleasure and pride	נחת
grandchildren	די אייניקלעך

אַמעריקע, מיין וואונדערלאַנד

אַמעריקע, מיין וואונדערלאַנד,
מיין אייביק יונג און ליכטיק לאַנד.
ווי שיין דו ביסט, ווי גרויס דו ביסט,
ווי מעכטיק און ווי רייך.

לאַנד פֿון פֿרייהייט און פֿון פֿרייד,
פֿאַר אַלעמען אָן אונטערשייד.
מיט אמת און גערעכטיקייט —
פֿאַר אַלע מענטשן גלייך.

דו לאַנד פֿון בראַוו, געטרײַע,
פֿון העלדן, קעמפֿערס פֿרייע.
געבענטשט זאַלסטו אויף אייביק זײַן,
אַמעריקע דו מיין.

לאַנד פֿון פֿרייהייט און פֿון פֿרייד,
פֿאַר אַלעמען אָן אונטערשייד.
מיט אמת און גערעכטיקייט —
פֿאַר אַלע מענטשן גלייך.

אַמעריקע

די טײַכן דאָ — שפּיגלען,
זײ זינגען פֿון פֿרייד.
און פֿייגל — די פֿליגלען
אין הימלען צעשפּרייט.
און פֿעלקער פֿאַרשיידן,
וואָס לעבן באַנאַנד,
זײ בויען אין פֿריידן
דאָס ליכטיקע לאַנד.

נײַע ווערטער

rivers
mirrors
wings
nations, peoples
together
skies

די טײַכן
די שפּיגלען
די פֿליגלען
די פֿעלקער
באַנאַנד
די הימלען

עס איז ניט זײַנס

מען איז געווען אַ גרויסער געלערנ-
טער און אויך אַ גרויסער אַרעמאָן.
אײַן מאָל האָט ער געקויפֿט אַן אײזל.
ווען זײַנע תּלמידים האָבן פּאַטראַכט

דעם אײזל האָבן זײ געפֿונען צווישן זײַנע האָר אַ
גרויסן דימענט. זײַנען זײ אַרײַנגעלאָפֿן צו זײער
רבּין מיט גרויס שמחה:

— רבּי — האָבן זײ אויסגעשרייען, — פֿון הײַנט
אַן וועסטו שוין מער קײן אַרעמאָן ניט זײַן. און זײ
האָבן אים געווײזן דעם דימענט, וואָס זײ האָבן
געפֿונען.

דער רבּי האָט רואיק פּאַטראַכט דעם דימענט
און געזאָגט:

— נײַן, טײַערע תּלמידים, דער דימענט איז ניט
מײַנער: געקויפֿט האָב איך אַן אײזל, אָבער ניט
קײן דימענט. גײט גיך און גיט אָפּ דעם מאָן דאָס
וואָס איז זײַנס...

נײַע ווערטער

as of today	פֿון הײַנט אָן	scholar	דער געלערנטער
teacher	דער רבּי	poor man	דער אַרעמאָן
give back	גיט אָפּ	mule	דער אײזל
his	זײַנס	students	די תּלמידים
		examined	האָבן פּאַטראַכט

דער פֿעטער מלך קומט פֿון אַ ריזע

גאַנצן זומער האָבן די קינדער ניט גע-
זען דעם פֿעטער מלך. ער איז געווען
אויף אַ ריזע איבער דער וועלט. ער
האַט געשריבן בריוו פֿון אומעטום:

פֿון פאַרין, פֿון לאַנדאָן, פֿון ישראל. די קינדער האָבן
געלייענט די בריוו און געבענקט נאָכן פֿעטער מלך.
סוף זומער איז דער פֿעטער מלך געקומען. ער
איז אַרין אין הויז און פֿריילעך געזאָגט:

קינדער, קינדער,
קומט געשווינדער,
נעמט אויף ווי עם פאַסט
אַ גוטן גאַסט.

מאַטעלע האָט אַ פֿריילעכער אים געגעבן די
האַנט ;

ניטעלע האָט אים געקושט און גענלעט ;
פֿייגעלע איז אַרויף אויף זיינע הענט און זיך
מיט אים געשפּילט.

דער פֿעטער מלך האָט זיי געגעבן מתנות :
פֿייגעלען האָט ער געגעבן אַ גרויסע ליאַלקע
פֿון פאַרין ;

גיטעלען האט ער געבראכט א ניי קלייד פֿון
לאַנדאָן ;

און מאַטעלען האט ער געגעבן א קליין, שיין
ביכל פֿון ישראל.

די קינדער האָבן געדאַנקט פֿאַר די מתנות.

נייע ווערטער

trip	די רייזע
everywhere	אומעטום
Paris	פאַריז
London	לאַנדאָן
(they) were lonesome for, missed	האַבן געבענקט
welcome properly	נעמט אויף ווי עס פאַסט
kissed and patted	האַט געקושט — געגלעט
presents	מתנות
doll	די ליאלקע
thanked	האַבן געדאַנקט

פֿראַגעס :

1. וואו איז דער פֿעטער מלך געווען ?
2. האָבן די קינדער געבענקט נאָכן פֿעטער ?
3. וואָס האָט זיי פֿעטער מלך געגעבן ?
4. וואָס האָבן די קינדער געזאָגט ?

א שינעם דאַנק !

א גוטער גאַסט

די מתנה — די מתנות

טראַכט און שרייב :

שמעון איז געווען אַ גרויסער _____
זינע תלמידים האָבן געפֿונען אַ _____
שמעון האָט געזאָגט: דער דימענט איז ניט _____
דער פֿעטער מלך איז געקומען פֿון אַ _____
די קינדער האָבן נאָך אים _____
דער פֿעטער מלך האָט געבראַכט שיינע _____

געבענקט, מתנות, מיניער,

געלערנטער, ריזע, דימענט

שרייב די זאַצן אין פֿרײַער. געפֿין זיי אין דער מעשׂה :

פֿרײַער :

אי צ ט :

1. שמעון איז אַ גרויסער _____
געלערנטער. _____
2. זיי לויפֿן אַרײַן צו זייער _____
רבין. _____
3. דער רבי זאָגט. _____

4. די קינדער לייענען די _____
בריוו. _____
5. דער פֿעטער גיט זיי _____
מתנות. _____

די מעשה פֿון חנוכה

יט א סך, א סך יארן צוריק האָבן די גריכן פֿארנומען דאָס ייִדישע לאַנד ארץ-ישראל. אַ לאַנגע צײַט זײַנען זײ געווען גוט צו די ייִדן. נאָך דעם איז

געקומען אַ שלעכטער קײַניג, אַנטױכוס. ער האָט געהײסן די ייִדן אַרבעטן שבת און יום-טובֿ, ער האָט נױט געלאָזט לערנען די תּורה, ער האָט אַרײַנגעשטעלט געצן אין בית-המקדש.

די ייִדן האָבן געוואָלט זײַן פֿרײַ. זײ האָבן גע-וואָלט לעבן ווי ייִדן. זײ האָבן געפֿירט מלחמה מיט די גריכן. זײער פֿירער איז געווען יהודה המכּפי.

די ייִדן האָבן פֿאַרטריבן די גריכן. זײ האָבן אַרױסגעוואָרפֿן די געצן פֿון בית-המקדש. יהודה המכּפי האָט געזאַגט: זאַל זײַן יום-טובֿ בּני ייִדן! צינדט אָן ליכט אין די היימען!

א ביסעלע בוימל האט מען געפונען אין בית-
 המקדש. מיט דעם ביסעלע בוימל האט די מנורה
 געברענט אכט טעג.

אזוי איז בני ייִדן געוואָרן דער יום-טובֿ חנוּפה.
 חנוּפה איז אַכט טעג.

חנוּפה איז דער יום-טובֿ פֿון פֿרֿייהייט.

חנוּפה איז דער יום-טובֿ פֿון ליכט.

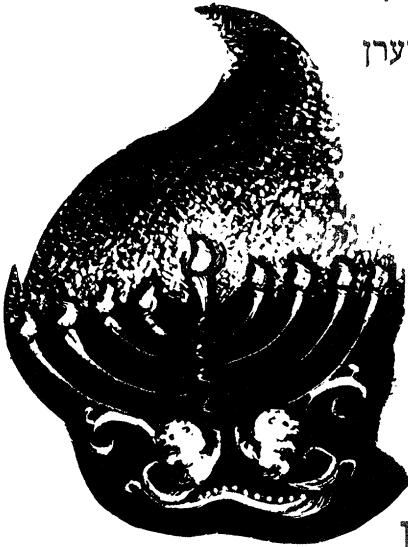
נייע ווערטער

the Greeks	די גריכן
(they) occupied	האַבן פֿאַרנומען
Antiochus	אַנטיוכוס
idols	די געצן
(they) waged war	האַבן געפֿירט מלחמה
leader	דער פֿירער
Judah Maccabee	יהודה המכבי
(they) drove away	האַבן פֿאַרטריבן
(they) threw out	האַבן אַרויסגעוואָרפֿן
freedom	די פֿרֿייהייט
light	ליכט

שרייב דאָס פֿאַרקערטע:

- א שלעכטער — _____
 אַרבעטן — _____
 מלחמה — _____
 אַ ביסעלע — _____
 טאָג — _____
 ליכטיק — _____

זעסט, מיין קינד

זעסט, מיין קינד, אַכט גרויסע שטערן
גייען אויף אין זיסער פראַכט.
און די שאַטנס בלייכער ווערן,
העלער ווערט די שוואַרצע נאַכט.
ריין און הייליק, ליב און טייער
דאַרפֿן דיר אויף אייביק זיין
זייער שטילער, מילדער פֿייער,
זייער ליכט און זייער שיין.

לאַטקעס

פֿון קאַרטאָפֿל און פֿון מעל,
פֿון אַן איי צעשלאַגן געל,
פֿון אַ לעפֿל ווייסע שמאַלק,
פֿון אַ קליינעם ביסל זאַלק,
פֿון דעם פֿייערס ברען און ברי,
פֿון דער גוטער מאַמעס מי —
ווערן חנוּפּה ביי נאַכט
גוטע לאַטקעלעך געמאַכט.

דאָס דריידל

און זאַגן זאַג איך:
ניט פֿאַרגעס!
ס'איז דאָרט געווען
אַ גרויסער נס.

אַ נוו, אַ גימל,
אַ היי, אַ שיין —
אַ לויף אַהער,
אַ לויף אַהין.

נִייע ווערטער

beauty
shadows
paler
sacred
forever

פראַכט
די שאַטנע
פלייכער
הייליק
אייביק

טראַכט און שרײַב :

די גריכן האָבן פֿאַרנומען דאָס ייִדישע לאַנד _____

זייער קיניג אַנטיוכוס איז געווען שלעכט צו די _____
ער האָט זיי געהייסן אַרבעטן שבת און _____
די ייִדן האָבן געוואָלט זיין _____
די ייִדן האָבן געפֿירט מלחמה מיט די _____
זיי האָבן באַפֿרייט דעם _____
זיי האָבן אַרויסגעוואַרפֿן די _____
זיי האָבן געמאַכט אַ יום־טובֿ _____
חנוכה איז אַכט _____
מען צינדט אָן אַכט _____
חנוכה עסט מען _____
חנוכה שפילט מען אין _____

ליכטעלעך, לאַמקעס, דריידל, חנוכה, אַרץ־ישׂראל,
יום־טובֿ, יודן, פֿרײַ, גריכן, בית־המקדש, טעג, געצן

דער פֿעטער מלך קומט צום ערשטן חנוכה-ליכטל

ום ערשטן חנוכה-ליכטל עפֿנט זיך די
טיר און עס קומט אריין דער פֿעטער
מלך.

— גוט-יום-טובֿ ! גוט-יום-טובֿ, קינ-

דער !

אלע לויפֿן צו און ענטפֿערן פֿריילעך :

— גוט-יום-טובֿ ! גוט-יום-טובֿ, פֿעטער מלך !

די מאמע ווארט ניט לאנג. זי גייט אריין אין

קיד און נעמט מאכן לאטקעס.

מאטעלע שטעלט אוועק אויפֿן טיש די מנורה.

— א, אונדזער שיינע מנורה — זאגט דער פֿע-

טער מלך. — ווייסט איר עפעס, קינדער, וועגן דער

מנורה אין בית-המקדש ?

— יא, פֿעטער — זאגט מאטעלע. — מיר האבן

וועגן דעם געלערנט אין שול.

ער נעמט זיין העפֿט און לייענט :

די מנורה

די מנורה אין בית-המקדש איז געווען פֿון איין

שטיק גאלד, מיט גאלדענע קנעפלעך און בעכער-

לעך. אין מיטן איז געווען איין הויכע רער און פֿון

בידע זייטן צו דריי רערן.

— אמת — זאגט דער פֿעטער מלך. — אמת.
 דער טאטע צינדט אן דעם שמש. ער צינדט
 אן דאָס ערשטע חנוכה-ליכטל.
 אין הויז ווערט וואַרעם. אין הויז ווערט ליכטיק.
 עס איז יום-טובֿ.

נײַע ווערטער

little knob	דאָס קנעפל
little knobs	די קנעפלעך
little cup	דאָס בעכערל
little cups	די בעכערלעך
pipe, tube	די רער
pipes, tubes	די רערן

לייען נאָך אַ מאָל דאָס מעטהלע און ענדיק די זאַצן:

א. צום ערשטן חנוכה-ליכטל קומט אַרײַן דער

.....

ב. די מאַמע גײט אַרײַן אין קיך און נעמט מאַכן

.....

ג. די מנורה אין בית-המקדש איז געווען פֿון

.....

ד. דער טאטע צינדט אָן

פֿעטער מלך גיט חנוכה-געלט

ער פֿעטער מלך האָט ליב צו זען ווי
אלע זינגען פֿריילעך און ער זאָגט:
— לאַמיר בעסער געבן די קינדער
חנוכה-געלט.

און ער גיט יעדן קינד חנוכה-געלט.
וואַרט שוין גיט דער טאטע און ער גיט אויך
די קינדער חנוכה-געלט. ער האָט אויך אַ שיינע
מתנה פֿאַר דער מאַמען.

נאָך דעם זאָגט מאַמעלע:

— מיר האָבן אויך חנוכה-געלט פֿאַר איך. מיר
האָבן זיך אויסגעלערנט אַ גני חנוכה-ליד. דאָס איז
אַ ליד וועגן אַ דריידל.

און די קינדער זינגען:

דריי זיך און דריי זיך
און דריי זיך שוין, דריידעלע,
פֿריי זיך, דו יינגעלע,
פֿריי זיך, דו מיידעלע,
טאַנץ אין אַ רינגעלע,
טאַנץ אין אַ רעדעלע,
עס איז שוין חנוכה דאָ!

איינס, צוויי, דריי, אײנס, צוויי, דריי
 טאַנץ אין אַ רעדעלע,
 איינס, צוויי, דריי, אײנס, צוויי, דריי
 יינגעלע, מיידעלע,
 איינס, צוויי, דריי, אײנס, צוויי, דריי
 דריי זיך שוין, דריידעלע,
 עס איז שוין חנוכה דאָ!
 שוין דאָ!

דריי זיך, דריידעלע

Moderato

Drey zikh un drey zikh Un
 drey zikh shoyn, drey - de - le,
 Frey zikh, du yin - ge - le,
 Frey zikh, du mey - de - le,
 Tants in a rin - ge - le,
 Tants in a re - de - le,
 Es iz shoyn kha - nu - ke
 do, shoyn do!

דריידל און לאַטקעס

ייגעלע האַלט אַ דריידל אין האַנט און

שרײַט :

— לאַמיר שפּילן דריידל ! ווער גייט

שפּילן דריידל ?

— וואָס איז געשריבן אויפֿן דריידל, גיטעלע,

ווייסטו ? — פֿרעגט פֿעטער מלך.

איצט לייענט גיטעלע פֿון איר ייִדישן העפֿט :

דאָס דריידל

— דאָס דריידל האָט פֿיר אותיות : נ. ג. ה. ש.

דאָס הייסט : נס גדול היה שם — אַ גרויסער נס איז

דאָרט געשען, דאָרט אין ארץ-ישראל. אַ קליין קרי-

געלע בוימל האָט מען געפֿונען אין בית-המקדש,

וואָס איז געווען גענוג צו ברענגען איין נאַכט. איז

געשען אַ נס און דער בוימל האָט געברענגט אַכט

טעג און אַכט נעכט.

מאָטעלע, גיטעלע און פֿייגעלע גייען צום טיש.

זיי שפּילן דריידל.

— נון — זאָגט מאָטעלע.

— גימל, גימל ! — שרײַט פֿייגעלע.

די מאַמע קומט אַרײַן מיט די לאַטקעס.

זי זאָגט :

— גוט-יום-טוב ! גוט-יום-טוב ! קומט עסן לאַט-

קעם !

באַרד זיצן אלע ארום דעם טיש. אלע עסן די

גוטע הייסע לאַטקעס. אלע ריידן און לאַכן.

אויפן פֿענצטער שיינט די מנורה.

נײַע ווערטער

is written	איז געשריבן
do you know?	ווייסטו ?
letters	די אותיות
miracle	דער נס
small jug	דאָס קריגעלע
oil	דער בוימל
happened	איז געשען
smart	קלוגע
days	די טעג

לאַמיר געדענקען :

אויף דעם דריידל	=	אויפן דריידל
אויף דעם פֿענצטער	=	אויפן פֿענצטער
אויף דעם טיש	=	_____
אויף דעם פֿוס	=	_____
אויף דעם הימל	=	_____
אויף דעם טאָול	=	_____
אויף דעם קאַפּ	=	_____

לאַמיר

לאַמיר, לאַמיר, אלע יידן,
זיין מיט חנוכה צופרידן.
אזא יום-טובֿ, אזא שיינער,
איז בני יידן דאָ נאָר איינער.
זעט נאָר, זעט, די ליכטלעך אַכט,
ווי זיי שיינען אין דער נאַכט.

פֿאַר די וואונדער

פֿאַר די וואונדער פֿון אַמאַל,
פֿאַר די וואונדער אויך פֿון היינט —
צינד אַ ליכטל אָן, מיין קינד,
צינד אַ ליכטל אָן, מיין פֿריינד.
העלער שיינען זאָל דאָס ליכט
אין דער פֿינצטער פֿון דער נאַכט,
און דערציילן נאָך אַ מאָל
ווי דאָס פֿאַלק האָט אויפֿגעוואַכט.

נייע ווערטער

only one
more brightly
awoke

נאָר איינער
העלער
האַט אויפֿגעוואַכט

די נאַרישע מענטשן פֿון כעלעם

ס איז געווען א שטאַט פֿון נאַרישע מענטשן. די שטאַט האָט געהייסן כעלעם.

די כעלעמער יידן האָבן זייער ליב געהאַט דעם ווינטער. דער שניי דעקט צו די היל-זער און די גאַסן זיי ווערן רייך, ווייס, און גאַנץ כע-לעם איז זייער שיין.

די כעלעמער האָבן דעם גאַנצן האַרפסט גע-וואַרט אויפֿן ווינטער און אויפֿן ערשטן שניי. זיי האָבן געוואַרט און געוואַרט ביז דער שניי איז גע-קומען.

די כעלעמער זינען געווען זייער צופֿרידן. עס איז זיי געווען א שאַד צו גיין איבערן ווינטן שניי מיט די פֿיס. האָבן די כעלעמער געטראַכט: וואָס

טוט מען אז מען זאל ניט דארפן גיין איבערן שניי
מיט די פֿיס ?

האָבן זיי געטראַכט און געטראַכט, ביז זיי האָבן
געזאָגט :

— זאל נאָר איין מענטש גיין איבער די גאַסן
און רופֿן : „קיינער זאל ניט אַרויס פֿון שטובֿ.“

האַט איינער אַ כעלעמער געזאָגט :

— אַבער דער וואָס וועט גיין איבער די גאַסן
וועט דאָך גיין איבערן שניי !

וואָס טוט מען ? האָבן די כעלעמער ווידער
געטראַכט און געטראַכט און האָבן באַשלאָסן :

— דער וואָס וועט רופֿן מע זאל ניט אַרויס פֿון
שטובֿ — זאל ניט גיין. פֿיר מענטשן זאלן אים
טראַגן !

נייע ווערטער

foolish (pl.)	נאַרישע
covers	דעקט צו
was a pity	געווען אַ שאַד
decided	האַבן באַשלאָסן

פֿראַגעס :

1. ווי האָט געהייסן די שטאַט מיט נאַרישע מענטשן ?
2. וואָס האָבן די כעלעמער ליב געהאַט ?
3. וואָס איז זיי געווען אַ שאַד ?
4. וואָס האָט איינער אַ כעלעמער געזאָגט ?
5. וואָס האָבן די כעלעמער באַשלאָסן ?

טראַכט און שרײַב:

דער מאַמען	די מאַמע
איך גיי מיט דער מאַמען	די מאַמע גייט
איך רעד צו _____ מאַמען	די מאַמע רעדט
איך הער דאָס קול פֿון _____ מאַמען	די מאַמע רופֿט
דאָס קלייד איז שייַן אויף _____ מאַמען	די מאַמע שפּאַצירט

דעם טאַטן	דער טאַטע
איך גיי מיט _____ טאַטן	דער טאַטע גייט
איך רעד צו _____ טאַטן	דער טאַטע רעדט
איך הער דאָס קול פֿון _____ טאַטן	דער טאַטע רופֿט
דאָס העמד איז שייַן אויף _____ טאַטן	דער טאַטע שפּאַצירט

דער באַבע	די באַבע
איך קום מיט _____	די באַבע קומט
איך זאָג צו _____	די באַבע זאָגט
איך זיין לעבן _____	די באַבע זיצט
איך שפּאַציר מיט _____	די באַבע שפּאַצירט

דעם זיידן	דער זיידע
איך קום מיט _____	דער זיידע קומט
איך זאָג צו _____	דער זיידע זאָגט
איך זיין מיט _____	דער זיידע זיצט
איך שפּאַציר מיט _____	דער זיידע שפּאַצירט

אַבְרָהָם רִיזְעֵן און דער אַרעמער יינגל

אַבְרָהָם רִיזְעֵן איז געווען אַ גרויסער
יודישער שרײַבער. ער האָט געשריבן
שיינע פּאַעמעס און שיינע דערציִי-
לונגען.

אַבְרָהָם רִיזְעֵן האָט זייער ליב געהאַט קומען
אין יודישע שולן. אַבְרָהָם רִיזְעֵן האָט ליב געהאַט
זען ווי די קינדער האָבן אַ שמחה.

איין מאל איז אַבְרָהָם רִיזְעֵן געווען אין אַ יודִי-
שער שול. עס איז געווען אַ קאַלמער אַונט. די
שמחה האָט זיך שפּעט געענדיקט.

נאָך דער שמחה האָט דער לערער פֿון שול
געפֿירט דעם גאַסט צו דער באַן. מע האָט לאַנג
געדאַרפֿט וואַרטן אויף דער באַן. האָט אַבְרָהָם רִי-
זען דערזען אַ יינגל וואָס פֿאַרקויפֿט צײַטונגען. דאָס
יינגל צימערט פֿון קעלט. האָט ער רחמנות געהאַט
אויפֿן יינגל און האָט צוגערופֿן דאָס יינגל צו זיך.
דאָס יינגל האָט אים געגעבן אַ צײַטונג.

— גיין, ניט איין צײַטונג — האָט דער גרויסער
שרײַבער געזאָגט. — גיב מיר אלע דינע צײַטונגען.
— אלע? — האָט דאָס יינגל זיך געוואונדערט.
— צײַל זיי איבער און גיב מיר.

דאָס יינגל האָט איבערגעציילט דרייסיק צייטונג-
געז. אַברעם רייזען האָט אים באַצאלט פֿאַר אַלע
צייטונגען.

מיט די דרייסיק צייטונגען אין די הענט און
מיט אַ שמיכל אויפֿן פנים האָט אַברעם רייזען
ווייטער געוואַרט אויף דער באַן.

די שמחה

די דערציילונג

די צייטונג

רחמנות

נייע ווערטער

poem	די פּאָעמע
poems	די פּאָעמעס
story	די דערציילונג
stories	די דערציילונגען
ended	האָט זיך געענדיקט
led (to)	האָט געפֿירט
train	די באַן
newspaper	די צייטונג
newspapers	די צייטונגען
shivers	ציטערט
counted	האָט איבערגעציילט
thirty	דרייסיק

פֿראַגעס :

1. ווער איז געווען אַברעם רייזען ?
2. וואָס האָט אַברעם רייזען ליב געהאַט ?
3. ווער האָט געפֿירט דעם גאַסט צו דער באַן ?
4. וואָס זאָגט דער שרייבער צו דעם יינגל ?
5. פֿאַר וואָס האָט דער שרייבער געקויפֿט אַזוי פֿיל
צייטונגען ?

וואָס טוט דער טאַטע?

א יינגעלע איז געקומען צום ערשטן מאל אין שול, און דער לערער האָט אים געפֿרעגט:

— ווי הייסטו, יינגעלע?

— בערעלע.

— ווי אַלט ביסטו?

— זיבן יאָר.

— וואָס טוט דיין טאַטע?

— מיין טאַטע איז קראַנק.

— ניין, ניט דאָס מיין איך. איך פֿרעג: וואָס

טוט דיין טאַטע?

— ער הוסט.

— ניין, ניט דאָס מיין איך. איך וויל וויסן וואָס

טוט דיין טאַטע, ווען ער איז געזונט.

— ווען ער איז געזונט, הוסט ער ניט.

— גארעלע, דו פֿארשטייסט ניט וואָס מע רעדט

צו דיר. זאָג מיר: וואָס טוט דיין טאַטע, ווען ער איז

ניט קראַנק, און ער הוסט ניט?

— ווען דער טאַטע איז ניט קראַנק און ער הוסט

ניט, — טוט ער זיך אָן און גייט צו דער אַרבעט...

פֿרִישֵׁטִיק

יין מאָל אין דער פֿרי גיט די מאַמע
יאַנקעלען ברויט מיט פּוטער. זאָגט
יאַנקעלע: — איך וויל גיט קיין ברויט
מיט פּוטער, איך וויל פֿרישטיק!

גיט אים די מאַמע אָן איי. זאָגט יאַנקעלע: —
איך וויל גיט קיין איי, גיב מיר פֿרישטיק.

גיט אים די מאַמע מיִלך. זאָגט יאַנקעלע: —
איך וויל גיט קיין מיִלך.

גיט אים די מאַמע זיס געבעקס, חלה, אָן עפֿל.
נאָר יאַנקעלע שרײַט אלץ:

— איך וויל דאָס גיט! דאָס וויל איך גיט!

— וואָס ווילסטו? — פֿרעגט די מאַמע. — דאָס
טעלערל פֿון הימל?

— ניין — ענטפֿערט יאַנקעלע. — איך וויל
פֿרישטיק!

נייע ווערטער

he is coughing	ער הוסט
breakfast	פֿרישטיק
egg	דאָס איי
pastry	דאָס געבעקס
the impossible	דאָס טעלערל פֿון הימל
(lit. — the plate of heaven)	

א שניי-מענטש

יין מאָל קומט דער פֿעטער מלך און
פֿרעגט:

— ווער וויל מאַכן אַ שניי-מענטש?
שרײַט מאַטעלע:

— איך וויל!

שרײַט גיטעלע:

— איך וויל!

שרײַט פֿייגעלע:

— איך וויל אויך! איך וויל אויך מאַכן אַ שניי-
מענטש!

לאַכט דער פֿעטער מלך:

— גוט, קינדער, טוט זיך אָן וואַרעם און קומט.

די קינדער טוען זיך אָן וואַרעם און זיי גייען.
זיי גייען מיטן פֿעטער מלך מאַכן אַ שניי-מענטש.

דער פֿעטער מלך זאָגט:

— דו, מאַטעלע, מאַך דעם קאַפּ.

— דו, גיטעלע, מאַך די הענט.

— דו, פֿייגעלע, מאַך די פֿיס.

— און איך מאַך דעם בויך.

די קינדער נעמען שניי. זיי לאכן און זיי אר-
בעטן. זיי ארבעטן און זיי לאכן.

דער ערשטער שרײַט אױס מאַטעלע:

— זע, איך האָב דעם קאַפּ!

נאָך דעם שרײַט אױס גיטעלע:

— און איך האָב די הענט!

נאָר פֿייגעלע שרײַט ניט. פֿייגעלע וויינט:

— איך האָב נאָר איין פֿוס.

זאָגט דער פֿעטער מלך:

— וויין ניט, פֿייגעלע, עס וועט גוט זײַן איין
פֿוס אויך.

דער פֿעטער מלך שטעלט אַוועק דעם פֿוס. ער
לייגט אַרויף אַ סך שניי. אויפֿן פֿוס שטעלט ער
דעם בויך. גיטעלע שטעלט צו די הענט, מאַטעלע
שטעלט צו דעם קאַפּ און דער פֿעטער מלך פֿרעגט:

— וואָס נאָך פֿעלט?

שרײַען די קינדער:

— אויגן!

— אַ נאַז!

— אַ מויל!

און דער פֿעטער מלך מאַכט אויגן. ער מאַכט
א נאָז און ער מאַכט אַ מויל.

פֿייגעלע זאַגט:

— איי, פֿעטער מלך, ווען דו קומסט איז שטענ-
דיק פֿריילעך.

זאַגט גיטעלע:

— פֿון הינט אָן וועסטו הייסן מלך-פֿריילעך.

און מאַטעלע גיט צו:

— אַ גוטער נאַמען, מלך-פֿריילעך.

נייע ווערטער

snowman	דער שניימענש
coats	די מאַנטלען
hats	די היטעלעך
what else is missing?	וואָס נאָך פֿעלט ?

שרייב אַרײַן דאָס ריכטיקע וואָרט:

- _____ מיין טאַטנס טאַטע איז מיין
_____ מיין טאַטנס מאַמע איז מיין
_____ מיין טאַטנס ברודער איז מיין
_____ מיין טאַטנס שוועסטער איז מיין
_____ מיין מאַמעס טאַטע איז מיין
_____ מיין מאַמעס מאַמע איז מיין
_____ מיין מאַמעס ברודער איז מיין
_____ מיין מאַמעס שוועסטער איז מיין

פֿעטער — זיידע — באַבע — מזנע

רעטענישן

יז דער היים זאגט מאַטעלע :

— פֿעטער מלך, פֿרעג אונדז רעטע-
נישן. איך האָב ליב צו הערן דינע
רעטענישן.

זאָגט דער פֿעטער מלך :

— גוט, קינדער, הערט און ענטפֿערט :

ווער בין איך ?

איך האָב פֿיס, נאָר איך קען ניט גיין.

— דאָס איז אַ טיש — שרײַט אויס מאַטעלע —

אַ טיש האָט פֿיס און ער קען ניט גיין.

זאָגט דער פֿעטער מלך :

— אמת, אַ טיש האָט פֿיס און ער קען ניט גיין.

און ווער בין איך איצט ?

איך האָב ניט קיין פֿיס

און איך גיי,

איך האָב ניט קיין מויל

און איך צייל...

— דאָס איז אַ זייגער ! — זאָגט גיטעלע — אַ

זייגער האָט ניט קיין פֿיס און ער קען גיין. ער האָט

ניט קיין מויל און ער קען ציילן.

— אמת — שמייכלט דער פֿעטער מלך — און
ווער בין איך איצט ?

איך גיי און איך גיי
און איך שטיי אויף אן אָרט.

— דאָס איז אויך אַ זייגער ! — שרייט גיטעלע
— אַ זייגער גייט און גייט און ער שטייט אויף אן
אָרט.

נִיע ווערטער

riddle	דאָס רעטעניש
riddles	די רעטענישן
ask us	פֿרעג אונדז
clock	דער זייגער
mouth	דאָס מויל

טראַכט און שרייב:

איך רייז מיט מיין _____ איך גיי מיט די _____
איך הער מיט די _____ איך קוק מיט די _____
איך שמעק מיט דער _____ איך אַרבעט מיט די _____
אויגן, הענט, פֿיס, אויערן, מויל, נאָז

ווער ווייס וואָס עס טוט :

דער זייגער _____
דער לאַמפּ _____
די זון _____
דאָס פֿייגעלע _____
דער פֿיש _____

שווימט, שניט, גייט, ברענט, פֿליט

הלל אויפֿן דאָך

ס'איז געווען אַ שווערער ווינטער. עס איז געווען זייער קאַלט. גרויסע שנייען זינגען געפֿאַלן. פֿאַר הללן איז דאָס געווען זייער שלעכט. ער האָט ניט געקענט גיין אין וואַלד האַקן האַלץ. האָט ער ניט געהאַט קיין געלט צו קויפֿן ברויט. האָט ער ניט געהאַט קיין געלט צו פֿאַצאַלן אין חדר.

הלל גייט יעדן טאָג אין חדר אַרײַן. ער וויל זיך לערנען. ער האָט גוטע לערערס. אָבער דער מענטש בײַ דער טיר זאָגט אים:

— הלל, דו האָסט ניט פֿאַצאַלט פֿאַר דרײַ חדשים.
דו קענסט ניט קומען לערנען.

וואָס טוט מען ?

אויפֿן דאָך איז דאָ אַ פֿענצטערל. הלל קריכט אַרויף אויפֿן דאָך, לייגט זיך אַוועק און הערט. יא, ער קען הערן וואָס דער רבי רעדט. לייגט ער און הערט. דער שניי פֿאַלט אויף אים, עס איז קאַלט. הלל איז אָבער גליקלעך: ער הערט ווי דער לערער לערנט. אויפֿן צווייטן טאָג ווען די לערערס און קינדער קומען ווידער אין שול זעען זיי אין קלאַס איז פֿינצטער, אויפֿן פֿענצטער לייגט אַ פֿאַרג מיט שניי.

מען איז ארויף אויפֿן דאך צונעמען דעם שניי.
הלל איז געלעגן האלב-פֿארפֿרוירן.

ווען הלל איז געזונט געוואָרן האָבן די לערערס
צו אים געזאָגט :

— הלל, קענסט קומען לערנען אָן געלט. פֿון
דיר וועט זיין אַ גרויסער ייִדישער געלערנטער.

און הלל איז טאָקע געוואָרן אַ גרויסער גע-
לערנטער.

נייע ווערטער

difficult, heavy	אַ שווערער
snowfall	די שנייען
chop wood	האַקן האַלץ
religious school	דער חדר
every day	יעדן טאָג
month	דער חודש
months	די חדשים
little window	דאָס פֿענצטערל
climbs up	קריכט אַרויף
roof	דער דאך
dark	פֿינצטער
mountain	דער באַרג
frozen	פֿארפֿרוירן

שרייב דאָס פֿאַרקערטע

וואַרעם — ליכטיק —
גוט — קראַנק —
ניט-גליקלעך — ווינטער —

א גאסט פֿון אַ ווייט לאַנד

ערעלע איז הינט געקומען אין שול מיט
א גאסט. זי איז געקומען מיט נאך א
מיידעלע. דאָס מיידעלע איז הויך ווי
פערעלע, זי האָט שוואַרצע האָר ווי
פערעלע, און זי זעט אויס ווי פערעלע.

פֿרעגט דער לערער:

— איז דאָס דיין שוועסטער, פערעלע?

שמייכלט פערעלע:

— ניין, זי איז ניט מיין שוועסטער. זי איז מיין
קוזינע, זי קומט פֿון זייער, זייער ווייט.

פֿרעגט די קינדער:

— פֿון וואַנען, פֿון וואַנען קומט דיין קוזינע?
זאָגט פערעלע:

— מיין קוזינע וועט אייך אליין דערציילן, זי קען
גוט רעדן ייִדיש.

זאָגט דער לערער:

— קינדער, זעצט זיך אלע אוועק — און ער
פֿרעגט:

— פֿון וואַנען קומסטו, מיידעלע?

ענטפֿערט דאָס מיידעלע:

— איך קום פֿון א ווייט לאַנד, איך קום פֿון אַר-
גענטיגע.

— ווי הייסטו ? — פֿרעגט דער לערער.

ענטפֿערט דאָס מיידעלע :

— איך הייס דינה.

שרייט אויס גימעלע :

— און זי איז פֿערעלעס קווינע !

זי מאַכט אַזאַ ליד :

פֿון דעם לאַנד אַרגענטיגע

קומט אַ מיידעלע — דינה,

איז זי פֿערעלעס קווינע.

אַלע קינדער לאַכן. דינה לאַכט אויך. זי זאָגט :

— איך קען אויך מאַכן ייִדישע גראַמען. איך

קען זינגען אַ סך ייִדישע לידער.

פֿרעגט דער לערער :

— זאָג מיר, דינה, פֿון וואַנען קענסטו אַזוי גוט

רעדן ייִדיש ?

ענטפֿערט דינה : — איך לערן אין אַ ייִדישער

שול. בײַ אונדז זינגען אויך דאָ ייִדישע שולן.

— איך האָב גאָר ניט געוואוסט, אַז אין אַרגענ-

טיגע זינגען דאָ יידן — זאָגט לייבעלע.

דער לערער דערציילט :

— יידן זינגען דאָ אין אַ סך לענדער. אויף דער
גאַנצער וועלט זינגען דאָ יידן. אויף דער גאַנצער
וועלט זינגען דאָ ייִדישע קינדער, וואָס לערנען אין
ייִדישע שולן.

און צו דינהן זאָגט דער לערער :

— איך בין צופֿרידן וואָס דו ביסט געקומען צו
גאַסט, דינה. דו קענסט קומען צו אונדז אין שול
יעדן טאָג.

— אַ דאַנק, לערער — זאָגט דינה.

פערעלע שמייכלט צופֿרידן, זי זאָגט אויך :

— אַ דאַנק, לערער, אַ שיינעם דאַנק.

נִייע ווערטער

tall	הויך
hair	די האָר
cousin (f.)	די קוזינע
where do you come from	פֿון וואָנען קומסטו
Argentina	אַרגענטינע

פֿראַגעס :

1. מיט וועמען איז פערעלע געקומען אין שול ?
2. איז דאָס מיידעלע פערעלעס שוועסטער ?
3. פֿון וואָנען קומט דער גאַסט ?
4. וואָס דערציילט דער לערער ?

יִדּוּן אויף דער וועלט

יִדּוּן לעבן אויף דער גאנצער וועלט. יִדּוּן לעבן
אין די אמעריקעס, אין אייראָפּע, אין אזיע,
אפֿריקע און אויסטראַליע. די גרעסטע צאָל
יִדּוּן לעבט אין צפֿון-אמעריקע — 6 מיליאָן; אין רוס-
לאַנד לעבן 3 מיליאָן יִדּוּן; אין מדינת ישׂראל — 3
מיליאָן. מער ווי אַ האַלבער מיליאָן יִדּוּן לעבן אין
פֿראַנקרײַך און אין אַרגענטינע. אומעטום, אין אלע
לענדער אויף דער וועלט, לעבן יִדּוּן.

אין די ווייטסטע לענדער

אין די ווייטסטע לענדער

זינען מיר צעשפרייט.

יעדער לאנד אַ רינגל

אין דער לאַנגער קייט.

איז אונדז זייער טייער

גאָר די גאַנצע וועלט,

עס שטייט בני ווייטסטע ברעגן

אונדזערס אַ געצעלט.

יעדע פֿאַן וואָס פֿלאַטערט

גריסט אונדז גאָר באַקאַנט ;

יעדע שיף, זי פֿירט אונדז

צו אַ ברודערס לאַנד.

נײַע ווערטער

farthest	ווייטסטע
dispersed	צעשפרייט
long chain	לאַנגער קייט
the whole wide world	גאָר די גאַנצע וועלט
shores	ברעגן
tent	געצעלט
waves	פֿלאַטערט
welcomes us	גריסט אונדז

דערצייל וועגן זיך :

1. איך הייס _____
2. איך בין _____ יאר אלט
3. איך האב א _____ (שוועסטער, ברודער)
4. מיין מאמע הייסט _____
5. מיין טאטע הייסט _____
6. מיין זיידע קומט פֿון _____
7. מיין באַבע קומט פֿון _____
8. איך האָב משפחה אין _____

טראַכט און שרײַב:

ד ו

א י ד

- איך קען רעדן יידיש _____
- איך זינג יידישע לידער _____
- איך מאַך שיינע גראַמען _____
- איך בין צופֿרידן _____

יידן וואוינען אין :

אַרגענטינע אַמעריקע קאַנאַדע

אויסטראַליע מעקסיקע ישראל רוסלאַנד

פּוילן ליטע פֿראַנקרײַך ענגלאַנד

און נאָך אין פֿיל אַנדערע לענדער

די יידישע שולן אין אַרגענטינע

י יידישע שולן אין אַרגענטינע געפֿינען זיך אין אייגענע גרויסע הויזער. די קינדער פֿאַרברענגען דאָרט פֿיר שעה יעדן טאָג. צוזאַמען — צוואַנציק שעה

א וואָך. אין דער מיטלשול לערנען זיך די קינדער פֿינף שעה אַ טאָג. די קינדער קומען אָן אין דער יידישער שול, ווען זיי זינגען דרני יאָר אַלט. קענט איר שוין איצט פֿאַרשטיין וויפֿל מען קען זיך אויס- לערנען אין אזאַ שול. איך האָב גערעדט מיט די קינדער און זיי האָבן געקענט אַ סך. זיי האָבן גע- קענט יידישע ליטעראַטור, יידישע געשיכטע. זיי האָבן גערעדט פֿרני יידיש און העברעאיש. זיי האָבן אויך געוואוסט אַ סך וועגן יידישן לעבן אין די פֿאַר- אייניקטע שטאַטן, אין קאַנאַדע, אין מעקסיקע און זיי האָבן געפֿרעגט פֿראַגעס, ווייל זיי האָבן געוואָלט וויסן מער.

אַלע קינדער און די לערערס זינגען אָנגעטאָן אין וויסע קליידער. ווען דער לערער פֿרעגט אַ פֿראַגע, הייבן די קינדער אויף די הענט און זיי שאַקלען מיט זיי אזוי שטאַרק, אַז איך האָב מיך געוואונדערט צי עס טוט זיי ניט וויי.

ווען די קינדער דאַרפֿן אַהיימגיין, שטעלן זיי זיך אויס אין הויף פֿון דער שול אין רייען, און דער

געזאנג-לערער זינגט מיט זיי יידישע און העברע-
 אישע לידער. יעדער קלאס מאַרשירט אַרויס מיט
 געזאנג צום באַס, וואָס וואַרט אויף זיי. צענדליקער
 לידער זינגען די קינדער ביז עס קומט זייער ריי
 אַרויסצומאַרשירן.

נײַע ווערטער

(are) located	געפינען זיך
houses, buildings	די הײזער
spend	פאַרברענגען
high school	די מיטלשול
hour	די שעה
the United States	די פאַראייניקטע שטאַטן
shake	שאַקלען
line up	שטעלן זיך אויפֿ
court	דער הויף
marches	מאַרשירט
to march out	אַרויסמאַרשירן

פֿראַגעס :

1. זינגען דאָ יידישע שולן אין אַרגענטינע ?
2. וויפֿל טעג אַ וואָך לערנען די קינדער ?
3. ריידן די קינדער גוט יידיש ?
4. ווייסטו ווי עס הייסט די הויפטשטאָט פֿון אַרגענטינע ?

תל-אביב

בוענאס-איירעס

ניו-יאָרק

א קלוגער ענטפער

ין ירושלים האָט געלעבט אַ גוטער
מענטש מיטן נאָמען חוני. חוני גייט
איינ מאָל אין וועג. זעט ער : אַן אַלטער
מאַן פֿלאַנצט אַ בוים. פֿרעגט אים חוני :

— וואָסער בוים פֿלאַנצט איר ?

— איר פֿלאַנץ אַ באַקסער-בוים — ענטפֿערט
דער אַלטער מאַן.

— אין וויפֿל יאָר אַרום וועט איר האָבן פֿון דעם
בוים די פֿרוכטן ?

— אין זיבעציק יאָר אַרום.

— וועט איר דאָך די פֿרוכטן ניט עסן — זאָגט
חוני.

— איך טו וואָס עס האָבן געטאָן מיניע עלטערן.
 — ענטפֿערט דער אלטער מאַן — זיי האָבן גע-
 פֿלאַנצט באַקסער פֿאַר מיר און איך פֿלאַנץ באַק-
 סער פֿאַר מיניע קינדער.

מער האָט חוני גאַרניט געזאָגט. ער האָט גע-
 טראַכט: דער אלטער מענטש איז גערעכט. א
 מענטש דאַרף טראַכטן ניט נאָר וועגן זיך אליין.

נייע ווערטער

Jerusalem	ירושלים
plants	פֿלאַנצט
what kind	וואָסער
in how many years	אין וויפֿל יאָר אַרום
fruits	די פֿרוכטן
Carob tree	דער באַקסער-בוים
I plant	איך פֿלאַנץ
is right	איז גערעכט
about	וועגן

פֿראַגעס און ענטפֿערס :

1. וואָס זעט חוני ווען ער גייט אין וועג?
 חוני זעט אַן אלטער מאַן _____
2. וואָס פֿרעגט חוני דעם אַלטן מאַן?
 חוני פֿרעגט: וואָסער בוים _____?
3. אין וויפֿל יאָר אַרום וועט דער בוים האָבן באַקסער?
 דער בוים וועט האָבן באַקסער אין _____
4. אַרבעט אַ מענטש נאָר פֿאַר זיך אליין?
 ניין, אַ מענטש אַרבעט ניט נאָר _____

שרייב אַרײַן :

עפל — דער עפּלבוים

באַרן — _____

באַקסער — _____

לאָמיר ציילן ביז הונדערט :

1 — איינס	11 — עלף	30 — דרייסיק
2 — צוויי	12 — צוועלף	40 — פֿערציק
3 — דריי	13 — דרייצן	50 — פֿופֿציק
4 — פֿיר	14 — פֿערצן	60 — זעכציק
5 — פֿינף	15 — פֿופֿצן	70 — זיבעציק
6 — זעקס	16 — זעכצן	80 — אַכציק
7 — זיבן	17 — זיבעצן	90 — נײַנציק
8 — אַכט	18 — אַכצן	100 — הונדערט
9 — נײַן	19 — נײַנצן	
10 — צען	20 — צוואַנציק	

לאָמיר לערנען מאַטעמאַטיק

אויף ייִדיש :

$$3 + 3 = 6$$

$$9 - 5 = 4$$

$$2 \times 2 = 4$$

$$10 + 10 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$20 + 30 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$90 - 40 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$90 - 50 = \underline{\hspace{2cm}}$$

דריי פּלוס דריי איז זעקס

נײַן מינוס פֿינף איז פֿיר

צוויי מאַל צוויי איז פֿיר

$$4 + 6 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$8 - 3 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$3 \times 3 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$6 \times 2 = \underline{\hspace{2cm}}$$

ט"ו בשבט

ט"ו מיינט פֿופֿצן.

דער פֿופֿצנטער טאָג אין חודש שבט איז דאָס
נביע יאָר פֿון די ביימער אין ארץ-ישראל. עס הייבט
זיך דעמאָלט אָן דער פֿרילינג אין לאַנד. די קינדער
פֿלאַנצן ביימער. מיר עסן פֿייגן, באַקסער, טייטלען
און ראָזשינקעס.

צוועלף חדשים

דער חודש

ארץ-ישראל

שבט

אין חודש שבט

אין דעם שיינעם לאַנד פֿון חומש
 בליען איצטער בוים און בלאַט.
 ליכטיק איז די זון און וואַרעם,
 איצט, אין קאַלטן חודש שבט.
 ליכטיק איז די זון און וואַרעם,
 בליען איצטער בוים און בלאַט.
 אין דעם שיינעם לאַנד פֿון חומש,
 ס'איז דער יום-טובֿ ט"ו-בשבט.

לאַמיר געדענקען:

א — איז 1	יא —	ל —
ב — איז 2	יב —	מ —
ג —	יג —	נ —
ד —	יד —	ס —
ה —	טו —	ע —
ו —	טז —	פ —
ז —	יז —	צ —
ח —	יח —	ק —
ט —	יט —	ר —
י —	כ —	ש —
		ת —

דער קליינער לינקאלן

ייברעהעם לינקאלן איז געווען אן ארעם
יינגל. זיין פֿאטער האט א גאנצן מאָג
געארבעט, און דער קליינער לינקאלן
האט געהאלפֿן דעם פֿאטער אין דער

ארבעט. דער פֿאטער האט געארבעט ארום די שיפֿן.

אויף די שיפֿן האט דער קליינער לינקאלן געווען
א סך נעגערס. די נעגערס זיינען געווען שקלאפֿן.
זיי האבן זייער שווער געארבעט און מען האט זיי
געשלאָגן מיט בייטשן.

איין מאל האט דער קליינער לינקאלן געווען:
אן אלטער נעגער טראַגט א שווערן קאסטן. דער
אלטער נעגער האט דעם קאסטן ניט געקענט טראַגן.
איז לינקאלן צוגעלאפֿן צו אים און געזאָגט:

— איך וועל דיר העלפֿן טראַגן דעם קאסטן. —
ער האט געהאלפֿן דעם נעגער ארויפֿטראַגן דעם
קאסטן אויף א שיף.

דער אלטער מאַן האט אים געזאָגט:
— א דאנק דיר, א דאנק דיר! דאָס איז דאָס
ערשטע מאל ווען א וויסער העלפט מיר אין דער
ארבעט.

ווען לינקאלן איז געוואָרן א גרויסער, איז ער
געוואָרן דער פרעזידענט פֿון די פֿאראייניקטע
שטאַטן און ער האט באַפֿרייט די שקלאפֿן.

לינקאלן האָט געגלייבט אַז אַלע מענטשן זיינען
ברידער.

נייע ווערטער

father	דער פֿאָטער
ships	די שיפֿן
black man	דער נעגער
slave	דער שקלאַף
slaves	די שקלאַפֿן
whips	די בייטשן
box	דער קאָסטן
ran over to	איז צוגעלאָפֿן
white man	אַ ווייסער
president	דער פרעזידענט
believed	האָט געגלייבט

פֿראַגעס :

1. וואו האָבן דער קליינער לינקאלן און זיין פֿאָטער געאַרבעט ?
2. ווער נאָך האָט געאַרבעט אַרום די שיפֿן ?
3. וואָס טוט דער אַלטער נעגער ?
4. האָט אים דער קליינער לינקאלן געהאַלפֿן טראָגן דעם קאָסטן ?
5. אין וואָס האָט פרעזידענט לינקאלן געגלייבט ?

מאָך זאַצן מיט די ווערטער :

וואו ? ווער ? וואָס ? ווי ? וועמען ?

לאַמיר געדענקען :

דער — די — דאָס

דאָס קינד	די מאַמע	דער טאָטע
דאָס פֿענצטער	די באַבע	דער זיידע
דאָס ליכט	די שוועסטער	דער ברודער
דאָס געלט	די לערערין	דער לערער
דאָס ברויט	די פֿרוי	דער מאַן

מיר זאָגן אויך דאָס ווען זאָכן זיינען קליין :

דער טיש — דאָס טישעלע
דער לאַמפּ — דאָס לעמפעלע
דער ברודער — דאָס ברודערל
די שוועסטער — דאָס שוועסטערל

אַבער שטענדיק איז די :

די מאַמעס
די קינדער
די לערערס
די פֿענצטער
די זיידעס

די מעשה פֿון פורים

א.

זין פערסיע איז געווען א קיניג מיטן נאָ-
מען אחשוורוש. איין מאָל האָט ער גע-
מאַכט אַ גרויסע סעודה. זייער אַ סך
מענטשן זיינען געקומען צו דער סעודה.

אַפֿער די קיניגין איז ניט געקומען. האָט דער קיניג
גענומען אַן אנדער קיניגין, זייער אַ שיינע. זי איז
געווען אַ יודישע טאָכטער — אסתר.

אסתר האָט געהאַט אַ פֿעטער מרדכי. איין מאָל
האַט מרדכי געהערט זיי צוויי גענעראַלן ריידן : זיי

ווילן טייטן דעם קיניג. מרדכי האָט עס גלייך דער-
 ציילט דער קיניגין. האָט מען ביידע גענעראלן גע-
 האַנגען. די מעשה האָט מען פֿארשריבן אין קיניגס
 בוך.

דערווייל האָט דער קיניג גרויס געמאַכט אַ
 שלעכטן מענטשן מיטן נאָמען המן. המן האָט
 פֿינט געהאַט יידן. ער האָט געוואָלט און מרדכי
 זאל זיך צו אים בוקן. מרדכי האָט עס אָבער ניט
 געטאָן. האָט ער צוגעגרייט אַ פּוים צו הענגען
 מרדכי.

נייע ווערטער

Persia	פּערסיע
Ahasuerus	אַחשוּרוּשׁ
the queen	די קיניגין
the general	דער גענעראַל
hated	האַט פֿינט געהאַט
to bow down	זיך בוקן
so he prepared	האַט ער צוגעגרייט
promoted, elevated	האַט גרויס געמאַכט

ב.

יין נאַכט האָט דער קיניג ניט געקענט
 שלאָפֿן. האָט ער גענומען זיין בוך און
 האָט געלייענט די מעשה ווי מרדכי
 האָט געראַטעוועט זיין לעבן. דער קי-

ניג האָט געפֿרעגט :

— האָט מען מרדכיִן מיט עפעס באַלוינט ?

— גיין.

האָט דער קיניג גערופֿן המנען און געפֿרעגט :

— המן, וואָס טוט מען מיט אַ מענטשן וואָס

דער קיניג האָט אים ליב ? המן האָט געטראַכט :

וועמען האָט דער קיניג ליב אויב גיט מיך ? און

ער האָט געזאָגט :

— אזאַ מענטשן טו אַן דינע קליידער, זאָל ער

רייטן אויפֿן קיניגס פֿערד און אַ גרויסער מאַן זאָל

אים פֿירן איבער דער גאַנצער שטאַט און שרייען :

אזוי טוט מען מיט אַ מענטשן וואָס דער קיניג האָט

ליב !

— זייער שיין — האָט דער קיניג געזאָגט : גיב

דעם יידן מרדכי מינע קליידער, מיין פֿערד און דו

פֿיר אים איבער דער גאַנצער שטאַט. המן האָט אזוי

געטאָן.

נייע ווערטער

saved	האָט געראַטעוועט
rewarded	באַלוינט
Haman	המן
whom	וועמען
ride	רייטן
horse	דאָס פֿערד
lead him	פֿיר אים

ער פעס האָט געברענגט אין המנען.
זאָגט ער איין מאָל צום קיניג, ווען זיי
האָבן געטרונקען וויין :

— גרויסער קיניג ! בני דיר אין לאַנד
וואוינען שלעכטע מענטשן, די יידן. זיי הערן ניט
וואָס דו זאָגסט, זיי לעבן אנדערש ווי מיר. לאַמיר
זיי טייטן !

— טו וואָס דו ווילסט — האָט געזאָגט דער
קיניג.

המן האָט געטאָן אַ שרעקלעכע זאָך : ער האָט
געגעבן אַ באַפֿעל מען זאָל טייטן אַלע יידן, גרויס
און קליין, יונג און אלט.

יידן האָבן געוויינט. מרדכי אויך. איז ער אוועק
צו אסתר און האָט געזאָגט :

— דו ביסט אויך אַ יודישע טאָכטער. גיי צום
קיניג און בעט פֿאַר דיניע ברודער און שוועסטער.

אסתר האָט געמאַכט אַ סעודה. צו דער סעודה
איז געקומען דער קיניג, אויך המן. אסתר איז געווען
זייער טרויעריק.

פֿרעגט דער קיניג :

— וואָס איז מיט דיר, אסתר ? וואָס ביסטו אזוי
טרויעריק ?

האַט זי געענטפֿערט :

— ווי קען איך זיין פֿריילעך ? מע וויל טייטן
מיניע ברידער און שוועסטער, גרויסער קיניג.

— ווער איז דאָס דער שלעכטער מענטש וואָס
וויל זיי טייטן ?

האַט אסתר געוווּן מיטן פֿינגער :

— דאָס איז ער, המן !

— הענגט אים ! — האַט דער קיניג באַפֿוילן.

האַט מען אזוי געטאָן, מען האַט המנען געהאַנגן-
גען אויפֿן בוים וואָס ער האַט צוגעגרייט פֿאַר מרדכיין.

די יידן האָבן זיך געראַטעוועט. מרדכי איז גע-
וואָרן דער צווייטער צום קיניג. אין אלע ייִדישע
היימען האַט מען געלאַכט, געזונגען, געגעסן זיסע
המן-טאַשן. עס איז געווען אַ יום-טובֿ, דער יום-טובֿ
פורים.

נִייע ווערטער

anger	דער בעס
live, reside	וואוינען
different	אַנדערש
a terrible thing	אַ שרעקלעכע זאַך
command	דער באַפֿעל
plead for	בעט פֿאַר
were rescued	האַבן זיך געראַטעוועט

פֿראַגעס :

1. ווער איז ניט געקומען צו דער סעודה ?
2. איז אסתר געווען א יידישע טאָכטער ?
3. ווער האָט געראַטעוועט דעם קיניגס לעבן ?
4. וואָס האָט המן געטראַכט ?
5. וואָס האָט דער קיניג געזאָגט ?

טראַכט און שרײַב :

פֿרײַער

איצט :

_____ דער קיניג מאַכט אַ סעודה.

_____ זי איז אַ יידישע טאָכטער.

_____ אסתר האָט אַ פֿעטער.

_____ דער קיניג קען ניט שלאָפֿן.

_____ המן טוט אַ שרעקלעכע זאַך.

_____ דער קיניג קומט צו דער סעודה.

א גוט־יום־טוב, יידן

א גוט־יום־טוב, יידן —
א גוט־פורים זאג איך.
א גוט־יום־טוב, מענטשן,
שלח־מנות טראג איך.
פורים איז מיר פֿריילעך,
פורים איז מיר גוט.
לאַמיר אַלע טאַנצן
א טאַג מיט אַ מינוט.
המן איז געהאַנגען —
וועלן מיר זיך פֿרייען.
המן־טאַשן עסן
און דעם גראַגער דרייען.

אַ טאַג פֿון פֿרייד

המן איז געהאַנגען,
מרדכי טראַגט די קרוין.
פֿון די צרות פֿטור
זינען יידן שוין.
אויף די פֿערד פֿון קיניג,
דורכן גאַנצן לאַנד,
לויפֿן פֿלינקע לויפֿערס
מיט אַ בריוו אין האַנט.
אין דעם בריוו געשריבן
ריין און ריכטיק שטייט:
אַז דער טאַג פֿון פֿורים
איז אַ טאַג פֿון פֿרייד.

נייע ווערטער

crown
troubles
rid of
speedy

די קרוין
די צרות
פֿטור
פֿלינקע

פ ט ח

א.

סך יאָרן זינגען יידן געווען שקלאָפֿן אין
לאַנד מצרים. זיי האָבן זייער שווער
געארבעט. זיי האָבן געפויט פיראמירן
און שטעט.

פרעה, דער קיניג פֿון מצרים, איז געווען זייער
א שלעכטער. ער האָט געהייסן די ייִדישע קנעכט
מאָכן ציגל און האָט זיי ניט געגעבן קיין שטריו;
ער האָט געהייסן ייִדישע ייִנגלעך וואַרפֿן אין טינד,
אין גיל.

איז געקומען משה צו פרעהן און האָט געזאָגט:
— לאָז אַרויס די קנעכט! זיי ווילן זיין פֿרייע
מענטשן.

פרעה האָט ניט געוואָלט באַפֿרייען די קנעכט.
צען מאָל האָט אים משה דערפֿאַר באַשטראַפֿט.
ווען פרעהס עלטסטער זון איז געשטאַרבן, איז ער
אליין געלאָפֿן צו משהן:

— נעם אַרויס די קנעכט! פֿיר זיי אַרויס, גיך!

נייע ווערטער

let them out!	לאָז אַרויס!
take them out!	נעם אַרויס!
lead out!	פֿיר אַרויס!
free	פֿרייע
to free	באַפֿרייען
freedom	די פֿרייהייט

י' יידישע קנעכט זינען ארויס פֿון מעדים
 אין מיטן נאכט. זיי האָבן ניט געקענט
 צוגרייטן קיין שפּיט, האָבן זיי פֿון ניט-
 געזייערטן טייג געפּאָקן מצות. פּוּן פּאָג
 און פּוּן נאכט זינען זיי געגאנגען פּוּן זיי זינען גע-
 קומען צום ים. דאָ האָבן זיי דערזען הינטער זיך
 פרעהס דיטערס. זיי האָבן זיך זייער דערשראָקן.

דעמאלט האָט משה אַנגערירט מיט זיין שטעקן
 דעם ים. פֿונעם וואַסער זינען געוואָרן צוויי הויכע
 ווענט און די ייִדן זינען אַרײַן אין ים אויף דער
 טריקעניש. ווען פרעהס פֿערד און דיטערס זינען
 אַרײַן אין ים, האָבן זיי די וואַסערן צוגעדעקט.

די ייִדן האָבן זיך זייער געפֿרייט. אלט און יונג,
 גרויס און קליין האָבן געזונגען.

זיי זינען געוואָרן פֿרייע מענטשן.

נִיַּע ווערטער

<p>in the middle of the night</p> <p>food</p> <p>dough</p> <p>unleavened dough</p> <p>behind them</p> <p>riders, soldiers</p> <p>touched</p> <p>sea</p> <p>dry land</p> <p>covered</p>	<p>אין מיטן נאַכט</p> <p>די שפּיז</p> <p>דאָס טייג</p> <p>ניט-געזייערט טייג</p> <p>הינטער זיך</p> <p>די רײַטערס</p> <p>האַט אָנגערירט</p> <p>דער ים</p> <p>די טריקעניש</p> <p>האַבן צוגעדעקט</p>
--	--

טראַכט און שרײַב :

פֿרײַער :

אי צ ט :

	זיי האָבן ניט קיין צייט. זיי נעמען דאָס זויערטייג. זיי קומען צום ים. זיי שרעקן זיך. פֿונעם וואַסער ווערן צוויי ווענט. די ייִדן פֿרייען זיך.

אַ גרויסער יום־טובַ

ס'איז אַ גרויסער יום־טובַ
און אַ גרויסע פֿרייד.
ס'איז די נאַכט פֿון סדר —
אַלץ איז צוגעגרייט:

מצה, ווייץ, חרוסת,
און אויך פֿלייש און פֿיש.
ס'הייבט זיך אָן דער סדר —
לאַמיר גיין צום טיש.

בֵּי נאַכט

בֵּי נאַכט אַ זייל פֿון פֿייער,
בֵּי טאָג אַ וואַלקן גייט.
צו אַ וועלט, אַ פֿרייער,
גייט דאָס פֿאַלק מיט פֿרייד.

אַ לִי הוּ

אליהוּס פֿוס דער שיינער
שטייט שוין פֿול מיט ווייץ,
באַלד וועט אליהו קומען,
באַלד וועט ער אַרײַן.
ווייל צום סדר קומט ער בענטשן
יעדן יידנס הויז.
און פֿאַר אים דעם פֿוס דעם שענסטן
קלייבט מען שטענדיק אויס.

דער קליינער העלד

כט יאָר איז מאיר אלט געווען ווען די
נאָצט זינען אַרײַן קײן וואַרשע. מאיר
האַט אַלץ געטאָן צו העלפֿן זײַנע
טאַטע-מאַמע, די שוועסטערלעך און

זיך אַלײַן. אין פֿינצטערע נעכט איז ער אַרויס זוכן
שפּײַז. אַ מאָל האָט ער געבראַכט ברויט, אַ מאָל —
קאַרטאָפֿל. ער האָט זיך נישט געשראַקן. ער האָט גע-
וואַוסט: וועט ער נישט גיין זוכן שפּײַז, וועט גיין
דער טאַטע, וועט גיין די מאַמע. ער האָט נישט גע-
וואַלט די נאָצט זאָלן זײַ כאַפֿן.

אין אפריל 1943 איז געווען דער אויפשטאנד פון די יידן קעגן די נאציס. מאיר איז שוין אלט געווען עלף יאר. ער איז ארויס העלפן די יידן פון זיין הויז זיך שלאגן מיט די נאציס. ער האט געטראגן קוילן, ער האט געבראכט עסן, וואסער. די יידן האבן אים גערופן: דער קליינער העלד.

א סך טעג האבן זיך די יידן געשלאגן, ביז א באמבע איז געפאלן אויף זייער הויז. מאיר און א סך יידן זיינען געהרגעט געווארן. יידן האבן שפע-טער געזאגט:

— מאיר איז בלויז אין וואקס געווען קליין. ער איז געווען א גרויסער העלד.

נייע ווערטער

hero	דער העלד
Warsaw	ווארשע
dark	פֿינצטערע
food	די שפּיז
catch	כאפן
uprising	דער אויפשטאנד
to fight	זיך שלאגן
bullets	די קוילן
bomb	די באמבע
were killed	געהרגעט געווארן

אין וואַרשעווער געטאָ

אין וואַרשעווער געטאָ
שטייט אַ מאָנומענט
פֿון שטיין אויסגעהאַקט —
צוויי ייִדישע הענט.
אַרום איז אַ חורבן,
קיין זכר פֿון ווענט.
מע זעט נאָר צוויי פֿויסטן,
צוויי ייִדישע הענט.
עס שוועבט אַ לעגענדע
אַרום אַט-די הענט.
און ס'ברענט דאָרט אַ פֿייער,
עס ברענט און עס ברענט.

נייע ווערטער

monument
carved out
destruction
trace
fists
float, hover

דער מאָנומענט
אויסגעהאַקט
דער חורבן
דער זכר
די פֿויסטן
שוועבן

דער לערער יאנוש קארטשאק

ין פוילן האט געלעבט א בארימטער
לערער. ער האט געהייסן יאנוש קאר-
טשאק. ער האט געהאט א היים פאר
יתומים — פאר קינדער וואס האבן ניט

קיין טאטע-מאמע — א יתומים-הויז. די קינדער
אין זיין היים האבן געארבעט, געלערנט און פאר-
געסן אז זיי זינען יתומים. די היים איז געווען א
פרייע רעפובליק — מיט א פרעזידענט, מיט וואלן
— אלץ געפירט פון די קינדער. זיי זינען געווען
גליקלעך אין דער היים פון יאנוש קארטשאק.

קיין פוילן זינען געקומען די נאציס. זיי זינען
אריין אין דער קינדער-היים און אלע קינדער ארויס-
געפירט צו הרגענען. דעם לערער יאנוש קארטשאק
האבן זיי ניט גענומען, ווייל ער איז געווען א פוילי-
שער אפיציר, אבער יאנוש קארטשאק האט געזאגט:
— ניין, איך גיי צוזאמען מיט מיניע קינדער. איך
האב געלעבט מיט זיי און איך וועל מיט זיי שטארבן.

ער איז אַרײַן אין דער רײ צווישן די קינדער. איין
 קינד האָט ער גענומען אויפן אַרעם, אַ צווייט קינד
 האָט ער גענומען בײַ דער האַנט. אזוי איז ער מיט
 זײ געגאַנגען איבער די גאַסן פֿון וואַרשע. געגאַנגען
 צוזאַמען מיט די קינדער דעם לעצטן וועג.

נײַע ווערטער

Poland	פּוילן
orphan	דער יתום
orphans	די יתומים
republic	די רעפובליק
elections	די וואַלן
officer	דער אָפיציר
carried	גענומען אויפן אַרעם
go to one's death	גיין דעם לעצטן וועג
(lit.—walk the final path)	

שרײַב זאַצן:

6 מיליאָן

געטאָ

דער 19-טער אפריל 1943

וואַרשע

די נאַציס

די שלעכטע נאַציס, דו פֿאַרגעס זיי נישט!
אַזוי פֿיל לענדער האָבן זיי פֿאַרוויסט.
אַזוי פֿיל מענטשן האָבן זיי פֿאַרלענדט.
אַזוי פֿיל יידן האָבן זיי פֿאַרברענט.
אַזוי פֿיל קינדער האָבן זיי געטייט —
אַזוי פֿיל לידער און אַזוי פֿיל פֿרייד.

נייע ווערטער

Nazis
ruined
destroyed
burned

די נאַציס
פֿאַרוויסט
פֿאַרלענדט
פֿאַרברענט

פֿראַגעס :

1. ווער זינען געווען די נאַציס ?
2. וויפֿל יידן האָבן זיי געטייט ?
3. וואָס איז אַ געטאָ ?
4. וואָס איז געשען אין וואַרשעווער געטאָ ?

א בריוו פֿון ישראל

טייערע אייגעלעך און מאַטעלעך און פֿייגעלעך:
צעם גריוו שרײַבן צו אױך צער זײַצ
און צי באַגע. מיך שרײַבן פֿון ישראָל. שױן אַ
וואָך ווי מיך זײַנען צאָ אין צעם ייִדישן לאַנג.
צאָ איז זײַער שײַן. רײַנט איז צאָ אַ אַרויסער
יומ-טובֿ. צער אַעבורטסטאָם פֿון ישראָל. צו
צעם יום-טובֿ קומען ייִצן פֿון צער אַנצער וועלט.
אלע זײַנען פֿרייעק. אלע פֿרייען זיך מיט
ישראָל'ס אַעבורטסטאָם.
ייִצן טאַנען און זינען אין צי אַסן.
ווען מיך וועלן קומען, וועלן מיך אױך
לענען זינען צי שײַנען ליבער פֿון ישראָל.
פֿײַט אַעזונט!
צער זײַצ
צי באַגע

תל-אביב

ירושלים

חיפה

היימארבעט: שרײַב אַ בריוו צו אַ קינד אין ישראל

אלע בויען

אלע בויען, אלע בויען
אן אן אויפהער, נאך אנאנד,
אלטע, יונגע, מענער, פרויען,
אלע בויען אונדזער לאנד.

פון דעם מאַרגנפֿרי, דעם גרויען,
ביזן אַוונט, נאך אנאנד —
מענער, פֿרויען, אלע בויען,
אלע בויען אונדזער לאַנד.

נייע ווערטער

without interruption

continuously

dawn

gray

אן אן אויפהער

נאך אנאנד

מאַרגנפֿרי

גרויען

א גרויסער ייִדישער שרײַבער

וויב די ווענט אין שול זיינען דאָ בילדער.
מאַטעלע קוקט אויב די בילדער. ער
פֿרעגט :

— לערער, ווער זיינען די מענטשן?

דער לערער ענטפֿערט:

— דאָס זיינען ייִדישע שרײַבערס.

פֿרעגט בערעלע:

— וואָס טוט אַ שרײַבער?

ענטפֿערט דער לערער:

— אַ שרײַבער שרײַבט מעשיות און לידער. ער

שרײַבט פֿאַר גרויסע און פֿאַר קליינע.

גיטעלע ווייזט אויב איין בילד און זי פֿרעגט:

— ווער איז דער שרײַבער?

דער לערער ענטפֿערט:

— דאָס איז י. ל. פרץ. ער איז געווען אַ ייִדישער

שרײַבער. ער האָט געשריבן אַ סך שיינע מעשיות.

ער האָט אויך געשריבן אַ סך שיינע לידער. ער האָט

זייער ליב געהאַט קינדער. קוקט אין אייערע העפֿטן.

דאָס בילד פֿון דעם שרײַבער י. ל. פרץ איז אויך דאָ

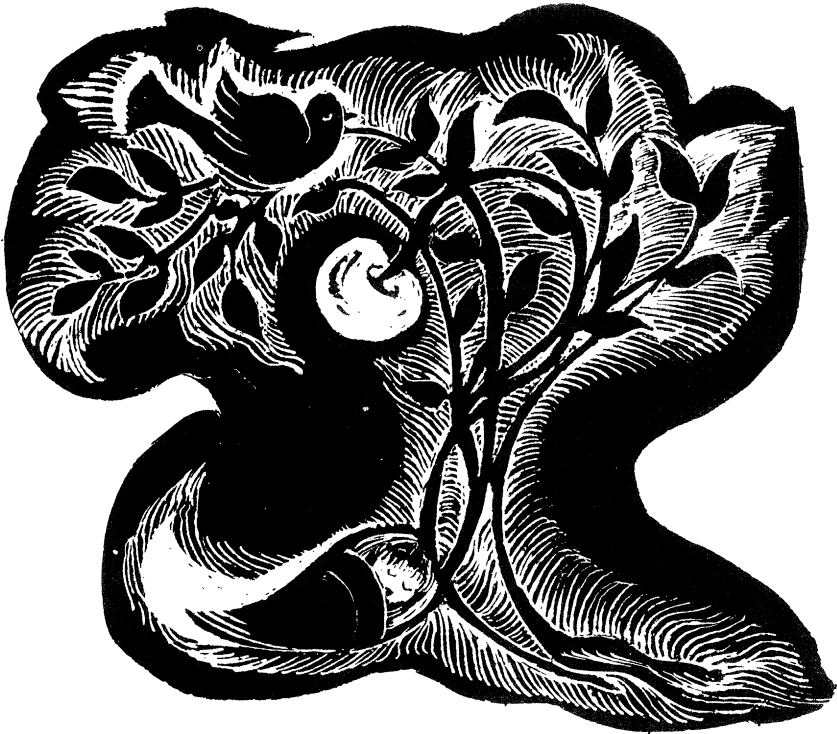
אין אייערע העפֿטן. אין קלאַס ג וועט איר לערנען

זיינע שיינע מעשיות און לידער.

א ליד פֿון י . ל . פרץ

שטייט אין פֿעלד אַ ביימעלע,
האַט עס גרינע צווייגעלעך,
זיצט אויף דעם אַ פֿייגעלע,
מאַכט עס צו די אייגעלעך.

אויף די גרינע צווייגעלעך
וואַקסט אַ גאַלדן עפעלע,
מאַך צו, מיין קינד, די אייגעלעך,
אַ ברכה אויף דיין קעפעלע.

נייע ווערטער

little branches

די צווייגעלעך

little eyes

די אייגעלעך

blessing

די ברכה

א ברכה אויף דיין קעפעלע !

לאַמיר געדענקען :

איין בילד — צוויי בילדער

איין מענטש — דריי מענטשן

איין שרייבער — צען שרייבערס

איין מעשה — צוויי מעשיות

איין ליד — אַ סך לידער

איין קינד — אַ סך קינדער

איין העפֿט — צוויי העפֿטן

איין צווייגעלע — צען צווייגעלעך

איין אייגעלע — צוויי אייגעלעך

טראַכט און שרײַב :

איין שול — צוויי _____

איין באַבע — צוויי _____

איין מנורה — אַ סך _____

איין פֿייגעלע — צען _____

איין פֿעלד — אַ סך _____

אַרעלע-נאַרעלע און זײַן מאַמע

עווען אַ מאַל אַ יינגעלע.

האַט ער געהייסן אַרעלע.

אַרעלע איז געווען גיט קיין קלוג יינגעלע,

האַבן אים אַלע גערופֿן : אַרעלע-נאַרעלע.

גיט איין מאַל אַרעלע-נאַרעלע מיט זײַן מאַמען

קויפֿן נייע זאַכן.

די מאַמע האַלט אַרעלען בײַ דער האַנט, זי זאָל

אים גיט פֿאַרלירן.

אַרעלע נעמט יעדע מינוט אַרויס זײַן הענטל

פֿון דער מאַמעס האַנט.

ער שטייט. ער קוקט אויף די שיינע קראַמען.

ער קוקט אויף די מענטשן וואָס גייען.

זאַנט די מאַמע :

— אַרעלע, האַלט מיין האַנט, איר קען דיר נאָך

פֿאַרלירן.

אַרעלע הערט אַבער גיט.

ער טוט עס נאָך אַ מאַל און נאָך אַ מאַל.

ביז ער פֿאַרלירט זײַן מאַמען.

גיט אַרעלע-נאַרעלע און וויינט.

ער וויינט און זוכט זײַן מאַמען.

די מאַמע איז אַבער גיטאַ.

גיט אַרעלע-נאַרעלע צו צו אַ מאַן און פֿרעגט :

— האַסטו געזען אַ מאַמע אָן אַ יינגעלע ?

די צען געבאָט

ס איז אַ וואַרעמער שיינער טאָג אין
חודש מני. אלע מאָל זינגען מאַטעלע
און גיטעלע אין דער צייט אין דרויסן
— זיי שפילן זיך מיט זייערע פֿרנינד.

הינט זינגען זיי אין הויז. זיי זיצן ביים טיש. זיי שרייבן
און ריידן, ריידן און שרייבן.

די מאמע אין קיך וואונדערט זיך : עס איז שוין
פאַרד פֿינף אַ זייגער. פאַרד קומט דער טאטע פֿון
דער אַרבעט און די קינדער האָבן נאָך קיין ביסל
פֿרישע לופֿט ניט געהאַט. זי זאָגט :

— מאַטעלע, גיטעלע ! וואָס עפעס זיצט איר
אין הויז ? וואָס גייט איר ניט אין גאַס זיך שפילן ?

שרייט מאַטעלע :

— מיר האָבן היימאַרבעט, מאמע ! היימאַרבעט
פֿאַר דער יודישער שול !

און גיטעלע שרייט :

— מיר דאַרפֿן לערנען די צען געבאָט ! מאמע !
עס גייט צו שבוועות !

די מאמע קומט אַרנין פֿון קיך, אירע אויגן
שמייכלען :

— די צען געבאָט ? לאַמיר טאקע הערן.

זאגט מאטעלע:

— מיר דארפן די צען געבאט קענען לייענען.
לייענען ווי א שיין ליד.

— און א ביסל אויך געדענקען, מאטעלע. דער
לערער האט געזאגט: געדענקען.

די קינדער נעמען זייערע העפטן. מאטעלע
לייענט א זאץ און גיטעלע לייענט א זאץ:

1. איך בין גאט, דיין גאט, וואס האט דיר ארויסגעפירט
פון מצרים, פון דעם הויז פון קנעכטשאפט.
2. זאלסט ניט האבן קיין אנדערע געטער.
3. זאלסט ניט זאגן מיין נאמען אין פאלשע רייד.
4. שבת, דעם זיבעטן טאג, זאלסטו ניט ארבעטן. זאל
אויך ניט ארבעטן דיין זון, דיין טאכטער, דיין קנעכט,
דיין דינסט, דיין אַקס.
5. האלט אין כבוד דיין פאטער און מוטער.
6. זאלסט ניט הרגענען.
7. זאלסט ניט זיין צעלאָזן.
8. זאלסט ניט גנבֿענען.
9. זאלסט ניט זאגן פאלשע עדות.
10. זאלסט ניט וועלן וואָס עס איז ניט דינסט.

די מאמע איז צופֿרידן. איר פנים שיינט פֿון
פֿרייד. זי נעמט ארום מאטעלען. זי נעמט ארום
גיטעלען.

— זייער גוט, קינדער, די צען געבאט דארפן
אלע מענטשן קענען. ווען אלע מענטשן וועלן זיי
קענען און זיי אפהיטן, וועלן קיין מלחמות ניט זיין.
מענטשן וועלן לעבן ערלעך און שיין.

נייע ווערטער

to kill	הרגענען
to be uncontrolled, wild	זיין צעלאָזן
to steal	גנבענען
to wonder	זיך וואונדערן
to remember	גערענקען
to observe	אָפהיטן
to respect, to honor	האַלטן אין פֿאָר
soon it will be Shevues	עס גייט צו שבוועות

נאָך געזעצן פֿון דער תורה :

וועגן קנעכט

זאָל מער ווי זעקס געציילטע יאָר
אַ קנעכט בני דיר גיט זיין.
פֿון דיין הויז זאָל ער אַוועק
מיט פֿלייש און ברויט און וויין.

וועגן פֿרייהייט

פֿרייהייט זאָלסטו אויסרופֿן
אין דעם לאַנד דעם גאָרן:
פֿאַר דעם פֿרעמדן, ווי פֿאַר דעם
וואָס איז אין לאַנד געבאָרן.

טראַכט און שרײַב :

שפעטער :	איצט :
איך וועל קענען	איך קען —
-----	איך לעב —
-----	איך שרײַב —
-----	איך געדענק —
-----	איך אַרבעט —

י ו ש ר

ייד האַט געקויפט אַ פֿאַס ווייַן. ער האַט
גענומען צוויי אַרבעטער און זיי גע-
זאָגט :

— ברענגט די פֿאַס ווייַן צו מיר אין

הויז.

די אַרבעטער האָפֿן געטראָגן די פֿאַס. די פֿאַס
איז געווען גרויס און שווער. זי איז אַרויסגעפֿאַלן
פֿון זייערע הענט און האַט זיך צעבראַכן. אויס פֿאַס
— אויס ווייַן !

דער ייד איז געווען אין פעס. ער האַט בײַ די
אַרבעטער צוגענומען זייערע רעקלעך.

זיי זינגען אוועק צום רב.

דער ייד און די אַרבעטער האָפֿן דערציילט וואָס
עס האַט געטראָפֿן מיט דער פֿאַס. דער רב האַט
געזאָגט צום יידן :

— גיב צוריק די רעקלעך. באַצאַל אויך די
אַרבעטער פֿאַר דער אַרבעט. עס איז שוין אין מיטן
טאָג — זיי וועלן קיין אַנדער אַרבעט ניט האָפֿן.
זייערע ווייבער און קינדער וועלן זיין הונגעריק. זיי
האָפֿן שווער געאַרבעט און זינגען ניט שולדיק וואָס
די פֿאַס האַט זיך צעבראַכן. זיי אזוי גוט און באַצאַל
וואָס זיי קומט.

דער יוד האָט זיך פֿאַרשעמט. ער האָט געגעבן
 צוריק די אַרבעטער זייערע רעקלעך. ער האָט זיי
 באַצאַלט וואָס זיי קומט. ער האָט געזאָגט צום רבֿ:
 — אַ דאַנק אַיַך, רבי. איצט ווייס איך וואָס עס
 מיינט יושר.

פֿראַגעס :

1. וואָס האָט דער יוד געזאָגט צו די אַרבעטער ?
2. וואָס האָט געטראָפֿן מיט דער פֿאַס וויין ?
3. צו וועמען זיינען די אַרבעטער אוועק ?
4. וואָס האָט דער רבֿ געזאָגט ?
5. וואָס מיינט „יושר“ ?

מערצאַל :

ברענגט !

גיט !

באַצאַלט !

זיט !

איינצאַל :

ברענג !

גיב !

באַצאַל !

זי !

נייע ווערטער

justice

barrel

no more barrel

jackets

what happened

to blame

יושר

די פֿאַס

אויס פֿאַס

די רעקלעך

וואָס עס האָט געטראָפֿן

שולדיק

שְׁבוּעוֹת

אויף דעם סיני, אויף דעם אַלטן,
ליגט אן אוצר לאַנג באַהאַלטן.
דער באַרג אין פֿייער און אין רויך,
משהן רופֿט מען אין דער הויך.
תורה לי, אורה לי.

זעט דאָס גאַנצע פֿאַלק צוזאַמען:
משה שטייגט אין רויך און פֿלאַמען.
— אונדזער לערער און באַפֿרייער,
זאָג, וואָס גייסטו אין דעם פֿייער?
תורה לי, אורה לי.

קינדער מינע, האָט ניט מורא,
 כ'ברענג פֿון סיני אינך די תורה.
 און גאָט האָט משהן דאָרט געגעבן
 אונדזער תורה, אייביק לעבן.
 תורה לי, אורה לי.

נייע ווערטער

treasure	דער אוצר
I have the Torah	תורה לי
I have a guiding light	אורה לי
nation	דאָס פֿאָלק
to rise, ascend	שטײַגן
do not fear	האָט ניט מורא

טראַכט און שרײַב:

ווער ווייסט דאָס פֿאַרקערטע ?

- גוט — געבן —
 קראַנק — פֿרעגט —
 פֿריילעך — לאַכט —
 ברודער — גערעכט —
 זומער — שטאַרבן —
 קליין — נאַריש —
 וואַרעם —

אַ פֿריילעכן געזונטן זומער, קינדער

עס איז שוין זומער. נאָך עטלעכע וואָכן און אַלע שולן
אין לאַנד וועלן ווערן צוגעמאַכט. עס קומט די פֿריילעכע
צײַט פֿון וואַקאַציע. גאַנצע צען וואָכן וועט מען ניט דאַרפֿן
לויפֿן אין דער פֿרי אין סקול, בײַ טאָג אין שול און אין
אַונט טאָן די היימאַרבעט.

עס וועלן זײַן שײַנע ליכטיקע טעג.

וואָס טוט מען אין די לאַנגע טעג? עס איז דאָ אַ סך
צו טאָן: שווימען אין טײַך, שפּאַצירן איבער די גאַסן,
שפּילן באַל, גײַן אין פּאַרק. ווער עס וועט זײַן אין קעמפּ,
ווער אין אַ דאָרף, ווער אין שטאָט. אומעטום וועט דער
הימל זײַן הויך און בלוי, די בײַמער גרין, דאָס וואַסער
וואַרעם און אַנגענעם.

וואַקאַציע איז אַ צײַט פֿון פֿאַרגעניגן. מע זעט זאַכן
וואָס מע זעט ניט אַ גאַנץ יאָר: ווי שײַן די זון גײַט אויף,
ווי שײַן זײַ פֿאַרגײַט: ווי גרויס און ליכטיק עס איז די
לבֿנה, און ווי גרין עס זײַנען די בלעטער פֿונעם בײַמל.

עס איז אַ צײַט פֿון רו, פֿון שפּיל, פֿון פֿרײַד. אין קעמפּ
— מיט נײַע און אַלטע חבֿרים, אין דער היים — מיט דער
פֿאַמיליע, אין דאָרף — מיט נײַע פֿרײַנד.

עס איז דאָ גענוג צײַט צו נעמען אין האַנט אַרײַן אַ
בוך, אַ זשורנאַל, אַ צײַטונג. דאָס לעבן אויף דער וועלט
האַט זיך ניט אָפּגעשטעלט. עס זײַנען ווייטער דאָ מלחמות

און שיסערייען, קאנפערענצן, דערפֿינדונגען — דארף מען
לייענען וועגן דעם. דארף מען וויסן.

זע דארף אויך ניט פֿאָרגעסן דאָס ביסעלע ייִדיש
וואָס מע האָט געלערנט אין שול. די שיינע מעשיות פֿון
געשיכטע. אַ ליד אויף יום־טובֿ, אַ שיינ מעשהלע אינעם
בוך. איז גוט צו האָבן דאָס ייִדישע ביכל מיט זיך. ווען
מען איז פֿרײַ פֿון שפּיל, מע רוט זיך אָפּ — עפֿן דאָס ייִדישע
ביכל. קענסטו לייענען דאָס מעשהלע? געדענקסטו דאָס
ליד?

האָט אַ פֿריילעכן, געזונטן זומער, קינדער! עסט און
טרינקט און פֿאַרברענגט גוט. אויסגערוטע וועט איר קר-
מען צוריק אין שול אַרײַן. די שול וואָרט אויף אייך. זי
האָט נאָך אַ סך, אַ סך אייך צו לערנען.

נייע ווערטער

vacation	די וואַקאַציע
pleasant	אַנגענעם
magazine	דער זשורנאַל
discovery	די דערפֿינדונג
rested	אויסגערוט

שרײַב זאַצן:

דו קענסט — קענסטו?

דו געדענקסט — געדענקסטו?

די וואַקאַציע

אַ געזונטן זומער!

אַ פֿריילעכן זומער!

לחמך גינען

לשנה טובה

Coq Spirito

Mir ba - gri - sn Hoykh un klor Le -
 sho - no - toy - ve A gut - yor! sho - no - toy - ve, A gut - yor!
 Mir ba - grish un mir vin - tshn
 A - le kin - der, hoykh un klor: Le -
 sho - no - toy - ve ti - ko - sey - vul
 A gut - yor__ a gut - yor! Le -
 sho - no toy - ve ti - ko - sey - vul
 A gut - yor__ a gut - yor!

מִיֵּן סוּפֵהֶלֶט

Moderato

A su - ke, a kley - ne Un
bre - te - lekhn shey - ne Hob
ikh mir a - leyn ge - makht! Ge -
dekt dem dakh Mit a bi - se - le skhakh Un ikh
zits in ir su - kes bay nakht. Ge - nakht.

The image shows a musical score for the song 'Miyn Sufehlet'. It consists of six staves of music in a single system. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The tempo marking 'Moderato' is written above the first staff. The lyrics are written below the notes on each staff. The music features a mix of eighth and quarter notes, with some rests. The final staff ends with a double bar line.

אַמעריקע, מיין וואונדערלאַנד

Con Spirito

A - me - ri - ke, mayn vun - der - land, Mayn
 ey - bik yung un likh - tik land, Vi
 sheyn du bist, vi groys du bist, Vi
 mekh - tik un vi raykh.
 Land fun fray - heynt un fun freyd, Far
 a - le - men on un - ter - sheyd, Mit
 e - mes un ge - rekh - ti - keyt Far
 a - le men - tshn glaykh. A -
 me - ri - ke, A - me - ri - ke.

אין חודש שבט

All. 5/8

In dem shey-nem land fun khu-mesh
 Bli-en its-ter boym un blat.
 Likh-tik iz di zun un va-rem,
 Itst in kal-tn khoydesh shvat.
 Likh-tik iz di zun un va-rem,
 Bli-en its-ter boym un blat.
 In dem shey-nem land fun khu-mesh
 S'iz der yon-tev Tu-bi-shvat!
 shvat! S'iz der yontev Tu-bi-shvat!

שטייט אין פֿעלד אַ ביימעלע

Moderato

Shteyt in feld a bey - me - le,
 Hot es gri - ne tsvay - ge - lekh,
 Zitst oyf dem a fey - ge - le,
 Makht es tsu di ey - ge - lekh.
 Oyf di gri - ne tsvay - ge - lekh
 Vakst a gol - dn e - pe - le, Makh
 tsu, mayn kind, di ey - ge - lekh, A
 bro - khe oyf dayn ke - pe - le.

שְׁבוּעוֹת

Moderato

Af dem si-nay, af dem al-tn,
 Ligt an oy-tser lang ba - hal - tn.
 Der barg in fay-er un in roykh,
 Moy-shen ruft men in der hoykh.
 Der barg in fay-er un in roykh,
 Moy-shen ruft men in der hoykh.
 Toy-re li-li-li, Oy-re li-li-li
 Yam-bam Ya-ba-ba-bam Ya-ba-bay, ya-bay-bam.
 Yam-bam Ya-ba-ba-bam, Ya-ba-bam Ya-ba-bam.

אִינְהַאָלְט:

7	דער יום־טוב פֿון אַרבעט
9	דאָס ליד פֿון אַרבעט — מאַני לייב
10	צוריק אין שול
11	באַלד איז ראַש־השנה
13	לשנה־טובֿה (ליד) — ש. צעסלער, מוזיק: חנה מלאַטעק
14	לשנה־טובֿה; יום־כיפור — מ. אַליצקי
16	בשלום — ש. באַסטאַמסקי
18	סופות (לויט שלום־עליכם)
19	מנין סופה־לע (ליד) — א. רייזען
20	מאָך שיינ די סופה (ליד) — מ. אַליצקי
20	שמחת־תורה (ליד) — ב. טיגאַל
21	שמחת־תורה (ליד) — ווערטער און מוזיק פֿון מ. מ. וואַרשאַווסקי
22	הקפות אין שול — י. קאַפעלאָוו
24	די זון און די לבנה (אַגדה)
26	קין און הבל (אַגדה)
28	וואו זשע בין איך? — ל. ה. יפה
32	דער דאַנקטאַג
	אַמעריקע, מנין וואונדערלאַנד (ליד) — נחום יוד,
33	מוזיק: מ. געלבאַרט
34	אַמעריקע (ליד) — אַברהם רייזען
35	עס איז ניט זינס (אַגדה)
36	פֿעטער מלך קומט פֿון אַ ריזע
39	די מעשה פֿון חנוכה
41	זעסט, מנין קינד (ליד) — שמעון פֿרוג
41	לאַטקעס (ליד) — מ. אַליצקי
41	דאָס דריידל (ליד) — א. צייטלין
43	פֿעטער מלך קומט צום ערשטן ליכטל
45	חנוכה־געלט
46	דריי זיר, דריידעלע (ליד) — חנה מלאַטעק, מוזיק: א. גאַלדפֿאַדען
47	דריידל און לאַטקעס
49	לאַמיר (ליד) — י. קאַמינסקי
49	פֿאַר די וואונדער (ליד) — י. קאַמינסקי
50	די מענטשן פֿון כעלעם (פֿאַלקלאַר)
53	אַברהם רייזען און דער אַרעמער יינגל — י. מלאַטעק
55	וואָס טוט דער טאַטע — ש. באַסטאַמסקי

56	פֿרישטיק — ש. באַסטאַמסקי
57	אַ שניי־מענטש
60	רעטענישן
62	הלל אויפֿן דאָך (אַגדה)
64	אַ גאַסט פֿון אַ ווינט לאַנד
67	יידן אויף דער וועלט
68	אין די ווינטסטע לענדער — אַברהם רייזען
70	די ייִדישע שולן אין אַרגענטינע
72	אַ קלוגער ענטפֿער (אַגדה)
75	טו בשבֿט
76	אין חודש שבֿט (ליד) — מ. אַליצקי, מוזיק: חנה מלאַטעק
77	דער קליינער לינקאַלן («ספֿר החדש»)
80	די מעשה פֿון פורים
86	גוט־יום־טובֿ, יידן (ליד) — י. קאַמינסקי
87	אַ טאַג פֿון פֿרייד (ליד) — מ. אַליצקי
88	פסח
91	אַ גרויסער יום־טובֿ (ליד) — א. אינדעלמאַן
91	בני נאָכט (ליד) — מ. אַליצקי
91	אליהו (ליד) — נחום יוד
92	דער קליינער העלד
94	אין וואַרשעווער געטאַ (ליד) — א. אינדעלמאַן
95	דער לערער יאָנוש קאַרטשאַק
97	די נאַציס (ליד) — מ. אַליצקי
98	אַ בריוו פֿון ישראל
99	אלע בויען (ליד) — ש. צעסלער
103	אַרעלע־נאַרעלע — י. מלאַטעק
104	די צען געבאַט
106	געזעצן פֿון דער תורה — מ. אַליצקי
107	יושר (אַגדה)
109	שבֿועות (ליד) — א. בראַמבערג, מוזיק: חסידישער ניגון
111	אַ פֿריילעכן געזונטן זומער! — א. בראַמבערג, מוזיק: חסידישער ניגון

לידער מיט נאָטן

21	שמחת־תורה — ווערטער און מוזיק פֿון מ. מ. וואַרשאַווסקי
46	דריי זיך, דריידעלע — חנה מלאַטעק, מוזיק: א. גאַלדפֿאַדען
113	לשנה טובֿה — ש. צעסלער, מוזיק: חנה מלאַטעק
114	מזנו סופֿהלע — א. רייזען
115	אַמעריקע, מזנו וואונדערלאַנד — נחום יוד, מוזיק: מ. געלבאַרט
116	אין חודש שבֿט — מ. אַליצקי, מוזיק: חנה מלאַטעק
117	שטייט אין פֿעלד אַ ביימעלע — י. ל. פּרץ, מוזיק: מ. געלבאַרט
118	שבֿועות — א. בראַמבערג, מוזיק: חסידישער ניגון